

Jerolima Vidulića 9, 23 000 Zadar
OIB 74749641896
098 9019661
cdhi@cdhi.hr
cdhi.hr

Istraživanje „Potrebe mladih u gradu Zadru“ Rezultati anketnog istraživanja

Voditeljice projekta: Jelena Kupsjak, Tina Pavlović, Marija Šarić

Izvještaj izradili/e: Jelena Kupsjak, Boško Kuzmanović, Tina Pavlović, Marija Šarić

Zadar, veljača 2012.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Obrazovanje i zapošljavanje.....	4
1.2. Zdravstvena zaštita i reprodukcijsko zdravlje.....	6
1.3. Aktivno sudjelovanje mladih u društvu, civilno društvo i volontiranje.....	9
1.4. Kultura mladih i slobodno vrijeme.....	11
1.5. Mobilnost, informiranost i savjetovanje.....	14
2. Metode i postupci.....	15
3. Rezultati.....	18
3.1. Rezultati anketnog istraživanja: klaster uzorak učenika/ca i studenata/ica.....	18
3.1.1. <i>Socioekonomski status</i>	18
3.1.2. <i>Obrazovanje i zapošljavanje</i>	19
3.1.3. <i>Zdravstvena zaštita i reprodukcijsko zdravlje</i>	23
3.1.4. <i>Aktivno sudjelovanje mladih u društvu, civilno društvo i volontiranje</i>	25
3.1.5. <i>Kultura mladih i slobodno vrijeme</i>	27
3.2. Statistički testovi.....	30
3.3. Rezultati anketnog istraživanja: prigodni uzorak mladih na tržištu rada.....	35
3.3.1. <i>Socioekonomski status</i>	35
3.3.2. <i>Obrazovanje i zapošljavanje</i>	37
3.3.3. <i>Zdravstvena zaštita i reprodukcijsko zdravlje</i>	40
3.3.4. <i>Aktivno sudjelovanje mladih u društvu, civilno društvo i volontiranje</i>	42
3.3.5. <i>Kultura mladih i slobodno vrijeme</i>	44
4. Rasprava.....	47
4.1. Obrazovanje i zapošljavanje.....	47
4.2. Zdravstvena zaštita i reprodukcijsko zdravlje.....	49
4.3. Aktivno sudjelovanje mladih u društvu, civilno društvo i volontiranje.....	51
4.4. Kultura mladih i slobodno vrijeme.....	53
5. Preporuke.....	55
6. Literatura.....	57

1. Uvod

Cilj ovoga istraživanja jest ispitati potrebe mladih na području grada Zadra kroz nekoliko bitnih segmenata njihova života, prije svega kroz aspekt obrazovanja, zaposlenja i kulturnih i društvenih potreba mladih. Rezultati istraživanja bi trebali poslužiti za donošenje lokalnog programa djelovanja za mlade, a u skladu s Nacionalnim programom djelovanja za mlade (u daljnjem tekstu: Nacionalni program)¹. Nacionalni program donijela je Vlada Republike Hrvatske 2009. godine, a u njemu se postavljaju daljni institucionalni ciljevi za poboljšanje položaja mladih u društvenom životu na temelju izvještaja o provedbi Nacionalnog programa iz ranijeg razdoblja. Za ostvarivanje ovakvih programa i politika vrlo je važno provoditi istraživanja koja će pokazati stvarne potrebe i interese mladih i time promicati njihov razvoj i dobrobit te omogućiti svim skupinama i podskupinama mladih podjednake životne šanse.

Mladi su posebna društvena skupina koja se nalazi u specifičnom prijelaznom razdoblju u tzv. svijet odraslih, čime su određeni kako stvarnim tako i pripisanim socijalnim značajkama, kojima je određena njihova društvena uloga. U literaturi je mladost prikazana kao sociološki koncept koji pretpostavlja posebno životno razdoblje koje se razlikuje od svijeta odraslih uvedeno početkom 20. stoljeća (Tomić-Koludrović, 2001). Nacionalni program pretpostavlja kategoriju mladih kao osobe od 15 do 30 godina premda ovisno o istraživačkim potrebama i ciljevima, ova kategorija zna varirati. Ovakva dobna granica nije općeprihvaćena, primjerice, u službenim statistikama se kao skupina mladih najčešće prati populacija do 25. godine života. Međutim, istraživanja i u svijetu i u Hrvatskoj pokazala su kako se ta granica popela do 30. (a u nekim slučajevima i do 35.) godine života. Nekadašnja dobna granica do 25 godina se proširila na 30 godina zbog društvenih promjena koje su uvjetovale produljenje školovanja i izlaska na tržište rada, odnosno ovisnosti o roditeljima i kasnijem zasnivanjem vlastite obitelji (Tomić-Koludrović, 2001; Ilišin, 1999). Širenjem visokoškolskog obrazovanja, a pogotovo nakon Drugog svjetskog rata, povećao se broj istraživanja mladih koja su ukazivala na tendencije produljivanja mladosti (Tomić-Koludrović, 2001).

Mladi kao zasebna društvena grupa imaju specifična obilježja kojima se razlikuju od ostatka društva, a neka od njih su posebnost po dobnoj granici, specifičnost socijalnih značajki i specifičnost uloga. Unatoč tome, ne može se reći da su mladi homogena grupa nego

¹ http://www.hzz.hr/DocSlike/Nacionalni_program_za_mlade_2009-2013.pdf

ih, baš suprotno karakterizira unutra grupna raslojenost (Ilišin, 2006; Tomić-Koludrović, 2001). Prema Ilišin (1999) raslojenost socioekonomskog tipa, s jedne strane, se oslanja na socijalno podrijetlo, a s druge strane, na aktualni društveni položaj određenih podskupina mladeži. Upravo na temelju ovih dviju osnovica izvodi tri podskupine mladeži, i to: mladi u procesu obrazovanja (učenici/e i studenti/e), nezaposleni mladi i profesionalno aktivni mladi (zaposlenici, privatni poduzetnici, zemljoradnici) (Ilišin, 1999). Prva podskupina obuhvaća one mlade koji se nalaze u procesu obrazovanja, pri čemu autorica napominje kako je potrebna i dodatna podjela na učenike/ce, odnosno srednjoškolce/ke i studente/ice, jer je prema empirijskim istraživanjima riječ o različitim kategorijama mladih po nizu obilježja. Druga je podskupina socioekonomski ovisna i nezaposlena iako je profesionalno osposobljena. Nadalje, treću skupinu čine oni mladi koji su već stupili u proces rada (Ilišin, 1999). Upravo zbog toga su u istraživanju odijeljene dvije skupine mladih; one uključene u redovni obrazovni sustav i one na tržištu rada.

Potrebe mladih se u istraživanju odnose na materijalne i nematerijalne, institucionalne i neinstitucionalne potrebe, a koje mogu biti specifične upravo za ovu dobnu kategoriju, međutim, obuhvaća i opće potrebe koje ova kategorija dijeli s ostalim dobnim skupinama, a kojima se utječe na dobrobit mladih. U Hrvatskoj se politika prema mladima definira na nacionalnoj razini, a 2003. godine usvaja se Nacionalni program djelovanja za mlade u kojem se određuju i definiraju ciljevi politika prema mladima, kao i konkretne mjere kojima se promiče njihova dobrobit u sljedećim aspektima društvenog života: obrazovanje i informatizacija; zapošljavanje i poduzetništvo; socijalna politika prema mladima; zdravstvena zaštita i reprodukcijsko zdravlje; aktivno sudjelovanje mladih u društvu; izgradnja civilnog društva i volonterski rad; kultura mladih i slobodno vrijeme; mobilnost, informiranje i savjetovanje.

U skladu s Nacionalnim programom, potrebe mladih u ovom su istraživanju klasificirane u nekoliko grupa:

1. Obrazovanje i informatizacija – obuhvaća formalno i neformalno obrazovanje, kao i tehnološku opremljenost obrazovnih institucija. Unutar ove kategorije, anketom su ispitana područja formalnog i neformalnog obrazovanja na deskriptivnoj razini, kao i fundamentalni aspekti koji utječu na odluke vezane uz obrazovanje i njihova povezanost s tržištem rada.
2. Zapošljavanje i poduzetništvo – obuhvaća mlade na tržištu rada, neke aspekte nezaposlenosti i spremnost na samozapošljavanje, kao i poteškoće vezane uz zapošljavanje te povezanost obrazovanja i zapošljavanja.

3. Socijalne politike – obuhvaćaju sustav usmjerenih društvenih intervencija u funkciji prevladavanja socijalnih rizika, ublažavanja društvene nejednakosti, ujednačavanja šansi i poticanja društvene solidarnosti i integracije. Kako se socijalne politike izvode s institucionalne razine, one nisu direktno uključene u ovo istraživanje, budući da bi to zahtijevalo istraživanje usmjereno prema sustavu prije nego prema mladima. Međutim, istražen je dio percepcije nekih aspekata sustava od strane mladih.
4. Zdravstvena zaštita i reprodukcijsko zdravlje – obuhvaća dostupnost zdravstvene zaštite i prevenciju rizičnih ponašanja. Upitnik je obuhvaćao pitanja bavljenja sportom, seksualnim aktivnostima, odnosa prema obiteljskom liječniku/ci, stomatologu/inji, ginekologu/inji te, nadalje, o korištenju kontracepcijskih sredstva, konzumiranju duhanskih proizvoda, alkohola i drugih opojnih sredstava, načinima informiranja o seksualnosti, kontracepciji i reprodukcijskom zdravlju.
5. Aktivno sudjelovanje mladih u društvu, civilno društvo i volonterski rad – obuhvaća participaciju mladih u političkim institucijama i civilnom društvu te njihov međuodnos, a ispitani su određeni aspekti iskustva i stavova mladih.
6. Kultura mladih i slobodno vrijeme – obuhvaća institucionalnu kulturu i umjetničko stvaranje te oblike alternativnih i izvaninstitucionalnih stvaralaštva kroz koje se mladi nastoje afirmirati. Ovo uključuje različite manifestacije mladih, festivale i programe iz područja kulturno-umjetničkog amaterizma kao i multimedijske aktivnosti, film i elektronske medije. Ovdje nas prvenstveno zanimaju načini na koji mladi provode svoje slobodno vrijeme, te koliko su zadovoljni ponudom sportskih, kulturnih i zabavnih sadržaja.
7. Mobilnost, informiranost i savjetovanje – obuhvaća obrazovnu, kulturnu i turističku pokretljivost mladih te njihovo uključivanje u međunarodnu suradnju i razmjenu kao i razinu informiranosti o njihovim pravima i mogućnostima, te o programima i uslugama koje im se nude.² Ovo je područje ispitano kroz različite segmente ostalih područja interesa, ali nije sustavno istraživano zbog potrebe da se interes istraživanja usmjeri na šire područje društvenog života koje je nedostupno ovakvim pristupom.

² http://www.hzz.hr/DocSlike/Nacionalni_program_za_mlade_2009-2013.pdf

1.1. Obrazovanje i zapošljavanje

Tijekom posljednjeg desetljeća u Hrvatskoj su se dogodile značajne reforme obrazovnog sustava na svim razinama, od uvođenja Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda u osnovnoškolsko obrazovanje, sustava državne mature u srednjoškolsko obrazovanje do implementacije bolonjskog sustava u visoko obrazovanje. Ovim promjenama se, kako je navedeno u Nacionalnom programu, koncept školovanja postupno zamjenjuje konceptom cjeloživotnog učenja i poučavanja, što je u skladu s idejom društva znanja. Međutim, sustav srednjoškolskog obrazovanja ima i brojne probleme. U Nacionalnom programu djelovanja za mlade istaknuti su neki njegovi nedostaci poput: krutosti programa koji su teško prilagodljivi interesima korisnika/ca, neprimjereni i zastarjeli školski prostori i oprema, materijalno siromaštvo, te svakako i sadržajni problemi programa. Prema dostupnim podacima Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, 18 do 25% osnovnoškolaca/ki ne upisuje srednju školu.

Prema Nacionalnom programu, formalno obrazovanje čini središnji dio nacionalnog sustava obrazovanja kojim se društveno korisna znanja, vještine i vrijednosti sustavno i planski prenose na djecu i mlade od predškole, preko osnovne i srednje škole, do sveučilišta, uključujući i dopunsko obrazovanje odraslih. Formalno obrazovanje obuhvaća i vještine i znanja koja se stječu putem izvanškolskih programa i edukacija koje se održavaju prije ili nakon završetka nastave. Ove aktivnosti su izuzetno važne za oblikovanje stavova, razvijanje kreativnog mišljenja, ali i stjecanja znanja i vještina važnih za buduće zanimanje.

Obrazovanje je u današnjem svijetu temeljna pretpostavka za uspješno uključivanje mladih ljudi na tržište rada te je temelj putem kojih se stječu znanja i vještine potrebne pri zapošljavanju (Potočnik, 2006). Zapošljivost u sebi sadrži kvalitetu znanja, stručnost, posjedovanje određenih sposobnosti (npr. sposobnost timskog rada, učinkovitost, brzinu i preciznost) i motiviranost, a takvi ili slični zahtjevi poslodavaca se mijenjaju usporedno s promjenama tržišnih uvjeta (Vehovec, 2006: 108). Tržište rada zahtjeva sve obrazovaniju radnu snagu zbog tehnološkog napretka, a to se odražava u produživanju trajanja obrazovanja mladih (Potočnik, 2006). Struktura nezaposlenih osoba upravo pokazuje takav odnos – najviše nezaposlenih osoba je sa srednjom stručnom spremom, a stope zapošljavanja mladih sa završenim visokim obrazovanjem su daleko veće (Vehovec, 2006: 108). Statistika Hrvatskog zavoda za zapošljavanje iz prosinca 2011. godine pokazuje da je u gradu Zadru najviše nezaposlenih osoba sa srednjom stručnom spremom, bez obzira radi li se o završenoj trogodišnjoj ili četvergodišnjoj školi. Od ukupno 4740 osoba prijavljenih u evidenciju

Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u gradu Zadru, nezaposlenih osoba u dobi 15-19 godina je 175 (3,7%), a u dobi od 20-29 godina 1211 (25,55%). Drugim riječima, jedna trećina (29,24%) nezaposlenih osoba u Zadru čine mlade osobe od 15-19 godina³.

Ubrzani tehnološki napredak izaziva promjene na tržištu rada, stoga poslodavci zahtjevaju sve obrazovaniju radnu snagu. To dovodi do činjenice da je razdoblje uključenosti mladih u obrazovni sustav sve duže, a mladi koji napuštaju obrazovni sustav nađu se u teškom položaju (Potočnik, 2006). Također, produljena nezaposlenost mladih onemogućava njihovu socioekonomsku neovisnost, prvenstveno od roditeljske/skrbničke pomoći (Potočnik, 2006: 97). Potočnik (2006: 118) naglašava da je pasivan pristup traženju zaposlenja karakterističan za sve dobne skupine, u smislu da nezaposlene osobe čekaju posao, radije nego li ga aktivno traže. Kako Štimac Radin (2002: 231) ističe, jedan od najznačajnijih razloga nepotpune socijalne integracije mladih proizlazi, između ostalog, iz procesa njihova prinudna zadržavanja u statusu dugoročno nezaposlenih osoba. Ilišin (2007) analizira teškoće i perspektive mladih te ih povezuje s njihovim socijalnim obilježjima. Njezini rezultati pokazuju kako prosječan stupanj obrazovanja hrvatskog stanovništva s generacijama raste te da su se tijekom vremena značajno smanjile rodne razlike u obrazovnim postignućima (Ilišin, 2007: 43). Posebno je uočljiva tendencija dugog studiranja (15% svih studenata starije je od 25 godina), ali i lakšeg zapošljavanja mladih sa završenim fakultetom u odnosu na one bez kvalifikacija (Ilišin, 2007: 45). Analiza je također pokazala kako mladi procjenjuju da su najveći problemi njihovih vršnjaka/inja socioekonomske prirode (Ilišin, 2007: 57).

Zapošljavanje i nezaposlenost mladih vezani su uz njihov obrazovni kapital i uključenost u društvo, a ovo predstavlja bitan društveni problem, posebno ako se uzme u obzir da su mladi sami po sebi socijalno ranjiva skupina (Štimac Radin, 2002: 231). Nacionalni program donosi preporuke za razvijanje specifičnih mjera poticanja zapošljavanja i samozapošljavanja mladih, poput nagrađivanja njihovih projekata, razvoj sustava samozapošljavanja, razvoj sustava lokalnog partnerstva te poboljšanje protoka informacija o zapošljavanju među mladima. Mlade pogađa visoka stopa nezaposlenosti i pretežno se zapošljavaju na kratkoročnim poslovima.

³ <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=7574>, preuzeto 01. ožujka 2012.

1.2. Zdravstvena zaštita i reproduksijsko zdravlje

Zdravstvena zaštita i reproduksijsko zdravlje u Nacionalnom programu podrazumijeva dostupnost zdravstvene zaštite i prevenciju zdravstveno rizičnog ponašanja. Stoga su ciljevi Nacionalnog programa orijentirani prema prevenciji i zdravstvenoj edukaciji, povećanju dostupnosti zdravstvene zaštite te prema uključivanju mladih u zdravstvene programe, njihovom praćenju i evaluaciji uspješnosti programa.

Hrvatska je jedna od zemalja s obveznim zdravstvenim osiguranjem, a mladi u sustavu redovnog školovanja oslobođeni su pristojbi za obvezno i dopunsko osiguranje. Nakon završetka formalnog školovanja, nezaposlene osobe prijavom na Zavod za zdravstveno osiguranje u propisanom roku zadržavaju prava na besplatno zdravstveno osiguranje. Sustav primarne zdravstvene zaštite uključuje opću medicinu, ginekologiju, stomatologiju i pedijatriju. Prevencija rizičnih ponašanja se pokazuje kao nužnost u Nacionalnom programu, međutim, Hrvatska nema razvijen sustav zdravstvene ni spolne edukacije.

Mladost se u istraživanjima definira u raznim varijacijama, ali prema naputku Nacionalnog programa, mlade osobe su one koje pripadaju dobnoj skupini od 15-29 godina, čime se mladost preklapa s adolescencijom. Adolescencija kao period mladosti je vrijeme velikih tjelesnih, psiholoških i emocionalnih promjena koje započinje između 11. i 13. godine i završava između 18. i 20. godine života. Kako piše Marina Kuzman (2009), adolescencija se uobičajeno smatra najzdravijim periodom života, međutim promjene do kojih dolazi za vrijeme sazrijevanja nose sa sobom dugoročne zdravstvene rizike. Tako Leslie Mandel i Jasmine Quazilbash (2005) naglašavaju da je mladost zdravstveno najranjivije vrijeme poslije podmakle starosti što može biti uzrokovano slabom zdravstvenom zaštitom i rizičnim ponašanjima. Najveći se naglasak stavlja na seksualne navike, opojna sredstva i nasilje te rizična ponašanja povezana uz njih.

Neodgovorno seksualno ponašanje nosi dugoročne posljedice na život mladih u kasnijoj dobi, kao što su trudnoće i spolno prenosive bolesti, a najveći detektirani rizični čimbenici su rani ulazak u spolne odnose, veći broj seksualnih partnera/ica i nekorištenje kontracepcije, prije svega kondoma (Kuzman, 2009). Ovi su rizici također pod utjecajem stereotipa i društvenih okolnosti te nipošto nisu spolno neutralni.

Seksualno ponašanje i seksualne navike kompleksan su fenomen jer su pod utjecajem međugre sociokulturnih, grupnih, interpersonalnih i intrapersonalnih faktora⁴. Istraživanja o seksualnosti i seksualnim navikama pokazuju kako seksualne aktivnosti započinju u adolescenciji, ali dob njihovog započinjanja varira i ovisi o nizu faktora poput regionalne i etničke pripadnosti te različitih psihosocijalnih faktora (Hiršl-Hećej i Štulhofer, 2001: 195).

Unutar zadnjih nekoliko desetljeća dolazi do trenda povećanja broja adolescenata koji se uključuju u seksualne aktivnosti, dok se istodobno dob inicijacije seksualnih aktivnosti smanjuje. Ove promjene povisuju i rizik prenošenja spolno prenosivih bolesti kao i neplaniranih trudnoća maloljetnica. Istraživanja o seksualnom ponašanju adolescenata u Hrvatskoj pokazuju sličan trend. Primjerice, istraživanje iz 1971. godine pokazalo je kako je 16% studentica i 30% studenata imalo prvo seksualno iskustvo između 15-19 godina, dok se 1990-ih ovaj postotak povisio na 22,1% studentica i 48,9% studenata (Hiršl-Hećej i Štulhofer, 2001: 197). Prosječna dob početka seksualnih aktivnosti u Hrvatskoj je 17 godina, međutim, više od trećine seksualno aktivnih adolescenata imalo je prvo iskustvo s 15 godina ili manje, dok je 10% studentica i 27% studenata imalo 4 ili više partnera/ica (Hiršl-Hećej i Štulhofer, 2001: 197). Istraživanje provedeno 2005. godine na nacionalnom uzorku mladih u dobi od 18 do 24 godine pokazuje kako se djevojke i mladići o seksualnosti informiraju preko prijatelja/ica, partnera/ica i televizije, te dok se djevojke tada okreću i stručnim knjigama i priručnicima o seksualnosti, mladići informacije traže u erotskim časopisima i filmovima (Štulhofer i dr., 2006: 57).

Petina mladih ostaje neinformirana o HIV/AIDS-u, odnosno o načinima prijenosa virusa i samozaštiti, dok se broj informiranih zapravo smanjio s obzirom na prethodna istraživanja o informiranosti (Štulhofer i dr., 2006: 9). Čak 86% mladih smatra kako bi seksualnu edukaciju trebalo inkorporirati u školstvo, dok su trenutno škola i vjeroučitelji/ce najnezastupljeniji izvor informacija (Štulhofer i dr., 2006: 57). Vremenski gledano, mladi se sve ranije upuštaju u seksualne odnose što dovodi do potrebe za prilagodbom sustava edukacije (Kuzman, 2009).

U slučaju novozaraženih osoba s virusom HIV-a, procjenjuje se da je barem polovica osoba mlađa od 25 godina, dok je 10-20% adolescenata zaraženo klamidijom, a čak 10-30% s

⁴ Sociokulturni čimbenici odnose se na značenja i očekivanja „društveno posredovanih individualnih obilježja“ poput roda, spolnih uloga, religioznosti, obrazovanja i sl., te na socioekonomske faktore obitelji, mjesto prebivališta i tip škole, koji imaju utjecaj na razinu informiranosti i društvenu kontrolu. Grupni čimbenici odnose se na učinke primarne i sekundarne socijalizacije osobe i, posredno, utječu na oblikovanje stavova o seksualnosti. Interpersonalni čimbenici odnose se, primjerice, na komunikaciju i emocionalnu povezanost s partnerom/icom, dok se intrapersonalni čimbenici odnose na psihološke karakteristike pojedinca poput temperamenta i karakteristika ličnosti (Štulhofer i dr., 2006: 21-22).

humanim papiloma virusom (HPV). Bez obzira radi li se o spolno prenosivim bolestima ili neplaniranoj trudnoći, rizična seksualna iskustva predstavljaju ozbiljan zdravstveni i psihosocijalni problem među ovom populacijom, a istraživanja (van Hrvatske i u Hrvatskoj) pokazuju da je dio ovog problema neznanje i neinformiranost vezana uz kontracepcijska sredstva te potpuno ili djelomično nerazumijevanje seksualnosti i reproduktivskog zdravlja. Iako se javlja i trend porasta korištenja kontracepcije, najčešće kondoma, još uvijek samo oko polovice adolescenata kontracepciju koristi redovito (Hiršl-Hećej i Štulhofer, 2001: 203). Kada je riječ o korištenju kontracepcije, više od 38% ispitanika/ica tijekom prvog snošaja nije se koristilo nikakvom zaštitom, dok je 60,4% koristilo kondom (Štulhofer i dr., 2006: 10).

Autori naglašavaju da se uz rana seksualna iskustva i neupotrebljavanje kontracepcije često u poveznicu dovode i druga rizična ponašanja poput pušenja, pretjerane konzumacije alkohola i upotrebe droga (Hiršl-Hećej i Štulhofer, 2001: 196). Korištenje opojnih sredstava drugi je čimbenik koji nepogodno utječe na dugoročno zdravlje mladih. Istraživanja pokazuju kako ovisnost o pušenju započinje u adolescenciji, a većina mladih prvu cigaretu zapali do kraja srednje škole, dok odrasle osobe s pušenjem započinju iznimno rijetko (Kuzman, 2009). Ovo je posebno važno budući da su mladi često nesvjesni mogućih posljedica alkohola i pušenja za zdravlje i društvene odnose. Na alkoholna pića se u većini Europe, uključujući Hrvatsku, gleda kao na uobičajeni dio svakodnevnice i socijalno prihvatljivo sredstvo postizanja ugone i dobrog raspoloženja (Bouillet, 2008: 343). Međutim, alkoholizam je pak najčešća i jedna od najtežih ovisnosti upravo zbog sveprisutnog društvenog odobravanja konzumacije. Mladi, premda piju manje od odraslih, češće piju veće količine alkohola s ciljem opijanja.

Ovisnost o psihoaktivnim sredstvima je pak nešto rjeđa kod ove skupine mladih. U Hrvatskoj je kao i u drugim europskim zemljama najraširenija upotreba marihuane (Kuzman, 2009). Sakoman i dr. (2002: 314, 321) navode da je prosječna dob prvog uzimanja droge 15,1 godina pri čemu velik dio mladih eksperimentira s drogama u adolescenciji, međutim, samo u manjem broju slučajeva ovo dovodi do ometanja školskih obveza, obiteljskih odnosa i društvenog života. Istraživanje Sakomana i dr. (2002: 317), koje je provedeno 1998. godine na uzorku srednjoškolskih učenika/ca, pokazalo je da je 29% ispitanika/ca⁵ konzumiralo droge jednom ili više puta, što je nešto više u usporedbi s ukupnim uzorkom (21,2%), dok je 9,9% uzelo drogu više od 10 puta u životu. Također, istraživanje pokazuje da ispitanici/e područja južnoga primorja prednjače u konzumiranju marihuane (30,8%), ali i težih droga

⁵ Ovaj postotak odnosi se na područje južnog primorja, koje obuhvaća gradove Zadar, Šibenik, Split i Dubrovnik.

poput heroina, kokaina, amfetamina i ecstasya (zajedno s gradom Zagrebom), a isto tako, 71% srednjoškolaca/ki poznaje jednu ili više osoba koji konzumiraju droge (Sakoman i dr. 2002: 318-319).

Istraživanje iz 2006. godine na zagrebačkom uzorku mladih pokazalo je kako djevojke češće posjećuju domove zdravlja i stomatologa/inju u usporedbi s mladićima (Bouillet, 2006: 196). 13,3% djevojaka koje su imale seksualni odnos nisu posjetile ginekologa/inju, dok petina djevojaka nije bila kod ginekologa/inje u posljednje dvije godine (Štulhofer i dr., 2006: 80).

Nastavljajući se na ranija istraživanja i preporuke, anketom su pokrivena područja informiranosti o sustavu primarne zaštite, seksualnoj aktivnosti mladih i konzumaciji opojnih sredstava, odnosno faktori koji su prepoznati kao krug rizičnih aktivnosti koje mogu uzrokovati teške posljedice na kvalitetu života mladih, kako kroz mladost tako i u odrasloj dobi.

1.3. Aktivno sudjelovanje mladih u društvu, civilno društvo i volontiranje

„Civilno društvo je prostor između obitelji, države i tržišta gdje se ljudi udružuju radi promicanja zajedničkih interesa“ (Bežovan i Zrinščak, 2006: 2). Iako su udruge najčešći oblik civilnog društva u Hrvatskoj, zakonska osnova dopušta osnivanje udruga, zaklada i fondacija kao pravnih osoba koje djeluju kao organizacije civilnog društva (Bežovan, 2003: 25-26). Izuzev suradnje i umrežavanja s drugim organizacijama civilnog društva, za njegov razvoj iznimno je neophodna i suradnja, izgrađivanje partnerskih veza, programa i zajedničkih projekata s lokalnim vlastima i Vladom te sudjelovanje u stvaranju javnih politika (Bežovan, 2003: 37). Bežovan (2003: 38) navodi kako su, povijesno gledajući, organizacije civilnog društva u Hrvatskoj uglavnom djelovale samo za sebe, svoje članove i vlastitu korist, međutim, njegovo istraživanje pokazuje kako u zadnje vrijeme dolazi do razvoja komunikacije s višim političkim instancama. Stoga se istraživanje koncentriralo na udruženja mladih i njihovu suradnju s lokalnim vlastima.

Nacionalni program (2009: 68) ističe: „Važno je ustrajati na promjeni javne svijesti o važnosti aktivnog sudjelovanja mladih, te na otvaranju društvenog i političkog prostora za djelovanje mladih, informiranju i obrazovanju mladih za sudjelovanje u demokratskom društvu i poboljšanju suradnje između javnog i civilnog sektora. Sudjelovanje mladih potrebno je poticati bez izuzetaka, što podrazumijeva omogućavanje sudjelovanja svim

mladim osobama.“ Politička participacija mladih pokazatelj je njihovog ukupnog društvenog statusa, a o uključenosti mladih u političko-društvena zbivanja ovisi i trenutni i budući razvoj društva (Ilišin, 2003: 45, 47). Politička participacija mladih odvija se kroz proces sudjelovanja u odlukama i institucijama koje imaju utjecaja na njihove živote te na preuzimanje inicijative oko političkih problema koji ih se tiču, ali ona istodobno i implicitno zahtjeva i dobru volju „odraslih“ koji im trebaju otvoriti put i omogućiti takvo sudjelovanje u stvaranju politika te kontinuiranu međusobnu i međugeneracijsku suradnju i partnerstvo (Checkoway, 1998, prema Checkoway i dr., 2005: 1150). Mlade se treba uputiti u proces demokracije u koji se uključuju, u stvaranje politika kako bi ostvarili vlastite ciljeve te u gradsku, odnosno lokalnu vlast kao sredstvo pomoću kojega mogu identificirati probleme koji ih se tiču i, na kraju, djelovati (Checkoway i dr., 2005: 1149-1150, 1157).

Što se tiče političke participacije i socijalnih aktivnosti mladih u Europi, Ilišin (2003:43) navodi da je najveći stupanj participacije zabilježen u skandinavskim zemljama, a najmanji pak u mediteranskim zemljama, međutim, treba uzeti u obzir naznake odvijanja suprotnih procesa koji vode izjednačavanju stupnja političke participacije u zemljama Europe. Drugim riječima, javio se trend opadanja participacije u zapadnoeuropskim zemljama, a porast u mediteranskim zemljama. Usporedno gledajući politički i socijalni aktivizam, kako u Europi tako i u Hrvatskoj, izraženije je sudjelovanje mladih u socijalnim aktivnostima poput sportskih, interesnih i ekoloških udruga, nego sudjelovanje u političkim strankama i sindikatima (Ilišin, 2003: 44). Koliko je mladih uključeno u lokalnu politiku još uvijek je nepoznanica, no Ilišin navodi kako do 2002. godine, u četiri mandata Hrvatskog sabora, nikada nije bilo više od 2,6% mladih (Ilišin, 2003: 45, 47). S jedne strane, Ilišin (2003: 49) ističe, pokazuje se samomarginaliziranje mladih iz politike uz razloge poput nepoštenja političara/ki, mladima nevažnih problema kojima se oni bave te zaokupljenosti mladih važnijim, egzistencijalnim problemima koje trebaju riješiti zbog čega postoji nedostatak njihove angažiranosti. No, s druge strane, dio mladih vjeruje kako oni sami nisu dovoljnoiskusni i osposobljeni za bavljenje politikom, ali da su i nezainteresirani. Drugim riječima, kada se govori o političkoj participaciji mladih, javljaju se tri problema: „nepovjerenje društva i političkih sudionika prema mladima; nepovjerenje mladih prema društvenim i političkim institucijama i međusobnog nepovjerenja i nedovoljne suradnje udruga mladih i političkih institucija“ (Ilišin, 2003: 53).

Usprkos njihovom prosječno višem obrazovnom stupnju, mladi su danas najpasivnija grupa u gotovo svim aspektima formalne političke participacije, pri čemu glasanje na izborima vide kao opciju, a ne građansku dužnost. Socijalizacija mladih, koja je dakako

drugačija od prijašnjih generacija i obilježena konzumerizmom, dovela je do internalizacije drugačijih ideologija koje nisu više u skladu s tradicionalnom političkom organizacijom (Kestilla-Kekkonen, 2009 prema Gvozdanović, 2010: 465). U skladu s ovim, neka istraživanja pokazuju kako mladi koriste druge načine na koje iskazuju svoju političnost, poput neformalne političke participacije, koja se očituje u iskazivanju političkog stava kroz životne stilove, primjerice kroz politički konzumerizam, a ovo ponajviše prakticiraju djevojke/žene (u usporedbi s mladićima/muškarima) te visoko obrazovaniji mladi (Shah i dr., 2007 prema Gvozdanović, 2010: 465). S druge strane, istraživanje iz 2006. godine koje se bavilo temom stavova prema volontiranju, dovelo je do spoznaja da mladi imaju negativnije stavove o volontiranju od starijih. Međutim, u usporedbi s istraživanjem iz 2001. godine (uz naznaku o metodološkim razlikama), pokazalo se kako je došlo do ukupno značajnog porasta pozitivnih stavova prema volontiranju (Ledić, 2007: 28). Također, što se tiče volonterskih aktivnosti, ističe se volontiranje u udrugama kao najčešći oblik volontiranja mladih⁶; srednjoškolci/ke najviše sudjeluju u volonterskim aktivnostima povezanima uz vrtić ili školu, studenti/ce uz aktivnosti udruge i stjecanje radnog iskustva (Ledić, 2007: 37).

Istraživanjem je pokriveno participiranje u političkim strankama, udrugama i sklonosti prema volontiranju, kao i stavovi mladih koji su vezani uz lokalnu politiku i percepciju suradnje Grada i udruga mladih, te utjecaja mladih na lokalnu politiku.

1.4. Kultura mladih i slobodno vrijeme

Nacionalni program objedinjuje kulturu mladih i slobodno vrijeme u jedinstvenu kategoriju kako bi se naglasile produktivne, kreativne i socijalizirajuće značajke iskorištavanja slobodnog vremena. Programom se ističe važnost sudjelovanja mladih u aktivnom iskorištavanju slobodnog vremena, samoorganiziranju te stvaranju javno dostupnih sadržaja za druge mlade. Međutim, ova kategorija također obuhvaća dostupnost, značenje i važnost postojećih sadržaja i/li infrastrukture koji su *a priori* orijentirani prema aktivnoj participaciji mladih (Nacionalni program, 2009: 81). Cilj politika okrenutih prema kulturi mladih jest daljnje stvaranje (ili održavanje) kulturnih scena kroz poticanje civilno-društvenih organizacija i neformalnih grupa (Nacionalni program, 2009: 82). Ovo pak kulturu mladih i

⁶ Gornja dobna granica grupe mladih se u ovom istraživanju gledala kao 35 godina starosti.

slobodno vrijeme čini neodvojivim od civilnog društva, volonterskog rada i političke participacije mladih u odlučivanju o važnim aspektima kulture mladih.

Slobodno vrijeme je relativno novi pojam čija se važnost povećava još od kraja 19. stoljeća, a različiti pristupi ovom fenomenu izrodili su njegovim mnogobrojnim definicijama (Bouilett, 2008: 341). Raznovrsnost definicija uzrokovano je i drugačijim poimanjima slobodnog vremena različitih društvenih skupina (Mlinarević i Gajer, 2010: 44). Slobodno vrijeme definirano je u suprotnosti s radnim vremenom, dok ga neki autori/ce stavljaju i u suprotnost s tzv. „poluslobodnim vremenom“ (vremenom oslobođenim od učeničkih i studentskih obveza) kada se radi o osobama uključenima u formalno obrazovanje (Mlinarević i Gajer, 2010: 45). Bez obzira na ovu raslojenost i neslaganje autora/ica s obzirom na to ubrajaju li se u slobodno vrijeme i aktivnosti koje su povezane s obiteljskim obvezama ili ne, definicije obično naglašavaju razliku između aktivnih i pasivnih značajki iskorištavanja slobodnog vremena poput proaktivnog djelovanja, samoaktualizacije i identitetskog potvrđivanja, afirmacije, stvaralaštva i kreativnosti nasuprot pasivnoj recepciji, neproduktivnoj i potrošačkoj zabavi i sl. (Mlinarević i Gajer, 2010: 45).

Srednjoškolci/ke i studenti/ce, uz umirovljenike, imaju kvantitativno najviše slobodnog vremena, a njihovi životi su najčešće i organizirani oko dokolice. Iako se uz pojam i izraz slobodnog vremena obično veže i sloboda izbora aktivnosti, treba imati na umu kako nisu svi sadržaji dostupni svima (Ilišin, 2007: 179). Važnost slobodnog vremena i kulture je u tome što sudjeluju u socijalizaciji mladih te utječu na razvoj njihova identiteta (Ilišin, 2006: 299-300).

Kako navodi Duda (2002: 70), mladi „jednostavno nisu samo dobna društvena kategorija, nego i ekonomska, a njihova kultura, njihova glazba i odjeća, nastaju na križanju između autentičnosti i tržišne ponude“. Tomić-Koludrović i Leburić (1999:186) devedesetih godina analiziraju i istražuju životne stilove mladih u Hrvatskoj te ukazuju na sličnosti obrazaca ponašanja i ispunjavanja slobodnog vremena mladih u Hrvatskoj s onima u postindustrijskim zemljama. Ovo se posebice odnosi na provođenje slobodnog vremena u kafićima, odlascima u klubove i na izlete, slušanje pop-rock glazbe, odlazak u kina i sl., te ističu kako dolazi do prividnog izjednačavanja mladih s mladima na zapadu ako se uzme u obzir s kim provode to vrijeme i gdje, način na koji se odijevaju, glazbeni žanr koji preferiraju i programe na televiziji uz koje provode vrijeme (Tomić-Koludrović, 1999: 186). Dakle, mladi su sve sličniji mladima iz postindustrijskih zemalja s obzirom na njihov izgled, ponašanje, glazbeni ukus, navike i provođenje slobodnog vremena, međutim, mladi u Hrvatskoj razlikuju se od mladih u razvijenim zemljama na razini vrijednosti, ciljeva i

preferencija (Tomić-Koludrović i Leburić, 2001: 9-10). S obzirom na svoj društveni položaj, podrijetlo, socijalizaciju i iskustvo društvenog svijeta, životni stilovi mladima omogućavaju realiziranje vlastitih interesa jer im on omogućava osiguravanje i prenošenje osobnog i društvenog identiteta (Tomić-Koludrović i Leburić, 2001: 10). Najopćenitija značajka mladih pri provođenju slobodnog vremena je njihovo povlačenje iz svijeta odraslih u vlastite prostore poput kafića i klubova te odgađanje odlaska kući pri noćnim izlascima (Tomić-Koludrović i Leburić, 2001: 26).

Dosadašnja istraživanja u Hrvatskoj pokazuju kako mladi još od 1980-ih godina uvelike koriste slobodno vrijeme na slične načine kao i njihovi europski vršnjaci (uključujući i zemlje bivše Jugoslavije). Ono se sastoji od druženja s prijateljima/icama, praćenja medija (televizije, novina i radija), odlazaka u kino, tzv. disco klubove, kafiće te na sportske manifestacije, odnosno kroz pasivne oblike zabave (Ilišin, 1999: 135). Ilišin (2002: 282) je ustanovila da između 1986. i 1999. godine dolazi do promjena u aktivnostima mladih: dok je odlazak u tzv. disco klubove podjednako zastupljen, promjene su vidljive uz aktivnosti vezane uz učestalije odlaženje na tulum i kafiće ili vremenom provedenim u ljenčarenju, dok se manje odlazi u kino, na izlete i šetnje, posjećuje kazalište, umjetničke izložbe pa i sportske priredbe (Ilišin, 2002: 282). Drugim riječima, istraživanje iz 1999. godine pokazalo je tendenciju prema provođenju slobodnog vremena kroz druženje, zabavu i razonodu, u suprotnosti sa slobodnim vremenom utrošenim na intelektualno zahtjevnije aktivnosti (Ilišin, 2002: 284). Mlinarević i Gajer (2010: 44) ističu sve manju samoorganizaciju mladih i njihov konzumerizam, koji uslijed ovih procesa često postaju pasivni sudionici ili promatrači/ce, dok se, s druge strane, smanjuju kreativni obrasci provođenja slobodnog vremena. Istraživanje iz 2006. godine koje je provedeno na mladima s područja Zagrebačke županije ukazuje na slične obrasce ponašanja i provođenja slobodnog vremena (druženja s prijateljima/cama, gledanje televizije, odlazak u kafiće i slušanje radija) s naznakom manjeg interesa i sudjelovanja u svim aktivnostima u usporedbi s istraživanjem na mladima na razini Hrvatske (Ilišin, 2006: 307-308).

Pitanje kulture mladih je neodvojivo od dostupnosti sadržaja i mogućnosti, kako financijskih tako i infrastrukturnih, zbog čega je anketa ispitala aspekte provođenja slobodnog vremena, njihove učestalosti i potrebe za određenim sadržajima unutar kojih bi se mladi mogli izraziti, a koji su povezani s drugim aspektima istraživanja kao što su aktivnost mladih, politička participacija, obrazovanje i slično.

1.5. Mobilnost, informiranost i savjetovanje

Zadnja stavka Nacionalnog programa odnosi se na razinu mobilnosti mladih, kako obrazovnu, tako i kulturnu i turističku, razinu njihove informiranosti o širokom spektru aktivnosti, pravima i mogućnostima, uključujući informiranost o školskim i izvannastavnim aktivnostima, neformalnom obrazovanju, projektima, stipendijama, zapošljavanju i karijeri, zdravstvenom osiguranju, sportskim i kulturnim aktivnostima i sl., te mogućnosti savjetovanja u specijaliziranim savjetovalištim (psihološkim, profesionalnim, savjetovalištim o zdravstvenoj zaštiti i drugim oblicima preventivnog savjetovanja) (Nacionalni program, 2009: 92-94).

Poglavlje mobilnost, informiranje i savjetovanje kreće se između i uključuje obrazovanje, zaposlenje, turizam, informiranost, savjetovišta, putnu infrastrukturu, financijske mogućnosti, stipendiranje i brojne druge faktore koji su djelomično obuhvaćeni ostatkom istraživanja, ali bi njihovo temeljito zahvaćanje zahtijevalo proširivanje istraživačkih ciljeva te dubinsko ulaženje u navedenu problematiku. Drugim riječima, obuhvaćanje ove teme podrazumijevalo bi dodatno proširivanje istraživanja u svakom sektoru što je procijenjeno neekonomičnim, ali i neefikasnim budući da podatci koje bi dobili već postoje u određenom obliku, ali su nam nedostupni zbog raznih problema u institucionalnom vođenju i prikupljanju statistike te njihovoj neumreženosti. Zbog toga se o ovom pitanju progovara djelomično kroz druga poglavlja, dok su određeni dijelovi planirano izostavljeni.

Nakon metodoloških napomena, sljedeća poglavlja izvještaja prezentiraju rezultate anketnog istraživanja na dva različita uzorka mladih. Deskriptivno su obrađeni i prezentirani svi bitni aspekti anketnog istraživanja nakon čega su napravljene krostabulacije između različitih podskupina mladih kako bi se iskristalizirale moguće razlike u stavovima i potrebama tih podskupina. Statistički podaci interpretirani su u skladu teorijskih rješenja ponuđenih u ranijim istraživanjima te su postavljene u lokalni kontekst. Konačni zaključci ostavljeni su na daljnje promišljanje naručiteljima istraživanja kako bi iz njih izvukli najbitnije stavke te u skladu s rezultatima oblikovali Program djelovanja za mlade i predložili konkretne mjere kojima se može utjecati na zadovoljenje potreba mladih i poboljšanja njihovog društvenog statusa u gradu Zadru.

2. Metode i postupci

S obzirom na unutarnju heterogenost mladih, ali i teškoće konstrukcije i realizacije slučajnog reprezentativnog uzorka na ovako široko definiranoj mladoj populaciji napravljena su dva uzorka; jedan obuhvaća osobe koje su uključene u formalno obrazovanje (srednje škole i fakultet), dok druga obuhvaća mlade na tržištu rada. Zbog toga su izrađene i dvije ankete koje imaju zajednički set pitanja, a razlikuju se samo u specifičnim pitanjima vezanim uz obrazovanje i zapošljavanje.

Srednjoškolci/ke i studenti/ce ispitani su klaster uzorkom tijekom školske godine 2010./2011., uz suradnju sa srednjim školama i odjelima Sveučilišta u Zadru. Jedini problem koji se pojavio za vrijeme provođenja ankete jest odbijanje suradnje jedne gradske gimnazije zbog čega njezini učenici/e nisu sudjelovali u istraživanju. Ispitana je ukupno 481 mlada osoba u sustavu redovnog školovanja, od čega u uzorku prevladavaju djevojke (72,3% naspram 27,7% mladića).

Usljed nedostupnosti populacije mladih koji su uključeni u tržište rada, za anketno istraživanje ove populacije korišten je prigodni uzorak koji može pokazati određene trendove vezane za populaciju zaposlenih i nezaposlenih osoba. Nedostupnost populacije očituje se u njezinoj difuznosti. Prostorna rastrkanost ove populacije u kombinaciji s njezinim uskim definicijama – osobe od 18-29 godina koje nisu u sustavu školovanja – onemogućile su dobivanje reprezentativnog uzorka za područje grada Zadra, dok su specifičnosti vezane uz populaciju poput nedostupnosti zaposlenih osoba uslijed njihovog radnog vremena, ili pak nezainteresiranost za sudjelovanje u istraživanju, dodatno otežale ovaj proces. Usljed ovih metodoloških poteškoća, u istraživanju se primijenio prigodni uzorak koji se sastoji od pristupačnijih osoba zainteresiranih za sudjelovanje u anketnom dijelu istraživanja. Anketirano je ukupno 146 ispitanika/ica, od čega je u istraživanju sudjelovalo 76 muškaraca (53,1%) i 67 žena (46,9%).

Tablica 1. Struktura klaster uzorka mladih uključenih u sustav redovnog obrazovanja prema stupnju školovanja, spolu i prebivalištu

Status		
	N	%
Učenik/ica	362	75,1
Student/ica	119	24,7
UKUPNO	481	100,0
Spol		
	N	%
Muški	133	27,7
Ženski	348	72,3
UKUPNO	481	100,0
Prebivalište		
	N	%
U Zadru	242	51,2
Izvan Zadra	231	48,8
UKUPNO	473	100,0

Tablica 2. Struktura prigodnog uzorka mladih na tržištu rada prema spolu, bračnom stanju, prebivalištu i obrazovanju

Spol		
	N	%
Muški	76	53,1
Ženski	67	46,9
UKUPNO	143	100,0
Bračno stanje		

	N	%
Vjenčan/a	102	70,3
Nevjenčan/a	17	11,7
Razveden/a	2	1,4
Kohabitacija	24	16,6
UKUPNO	145	100,0
Prebivalište		
	N	%
U Zadru	124	87,3
Izvan Zadra	18	12,7
UKUPNO	142	100,0
Stupanj obrazovanja		
	N	%
Osnovna škola	2	1,4
Trogodišnja srednja škola	35	24,0
Četverogodišnja srednja strukovna škola	59	40,4
Gimnazija	13	8,9
Viša škola	2	1,4
Dodiplomski studij (stari program)	8	5,5
Sveučilišni preddiplomski studij (prvostupnik/ca)	12	8,2
Sveučilišni diplomski studij (magisterij struke)	15	10,3

3. Rezultati

3.1. Rezultati anketnog istraživanja: klaster uzorak učenika/ca i studenata/ica

3.1.1. Socioekonomski status

Iz Tablica 3., 4. i 5. vidljivo je da su srednjoškolcima/kama i studentima/cama glavni izvor prihoda roditelji/skrbnici (79,7%) dok su drugi izvori prihoda, izuzev stipendije (4,5%) i rada preko student servisa (5,4%), zanemarivi te da je uzorak dosta homogen s obzirom na visinu mjesečnih prihoda (62,8% ispitanika/ca ima mjesečne prihode do 1000 kn). Iako većina ispitanika/ca (62, 5%) smatra kako takvi prihodi mogu zadovoljiti njihove novčane potrebe, vidljivo je i da relativno veliki udio (19%) smatra da ne raspolaže s dovoljno novca za svoje potrebe.

Tablica 3. Primarni izvor prihoda

Izvor prihoda		
	N	%
Stipendija	21	4,5
Rad preko student servisa	25	5,4
Rad u sklopu prakse	13	2,8
Honorarni posao	9	1,9
Posao	10	2,1
Financiraju me roditelji/skrbnici	372	79,7
Bračni partner/ica	3	0,6
Ostalo	14	3,0
UKUPNO	467	100,0

Tablica 4. Prikaz ukupnih mjesečnih prihoda

Mjesečni prihodi		
	N	%
Do 1000 kuna	268	62,8
1001 do 3000 kuna	88	20,6
3001 do 6000 kuna	47	11,0
6001 do 9000 kuna	11	2,6
9001 i više	13	3,0
UKUPNO	427	100,0

Tablica 5. Procjena dovoljnosti raspoloživih prihoda za podmirenje vlastitih potreba

Imam dovoljno novca za svoje potrebe.		
	N	%
Uopće se ne slažem	28	5,9
Uglavnom se ne slažem	62	13,1
Niti se slažem niti se ne slažem	88	18,6
Uglavnom se slažem	144	30,4
U potpunosti se slažem	152	32,1
UKUPNO	474	100,0

3.1.2. *Obrazovanje i zapošljavanje*

Tablica 6. Neformalni i formalni oblici obrazovanja

OBRAZOVANJE		
	DA	NE
Sudjelovao/la sam u nekoj formi obrazovanja koji nije vezan za instituciju škole ili fakulteta (strani jezici, informatički tečajevi i sl.).	35%	65%
Nastavit ću školovanje ako budem imao/la financijskih mogućnosti.	82%	18%
Pohađao/la bih večernju školu i program stjecanja novih kvalifikacija.	28%	72%
Voljan/a sam se dodatno obrazovati za zanimanje s kojim mogu dobiti posao.	91%	9%

Trećina ispitanika/ica (35%) već je sudjelovala u nekoj formi dodatnog neformalnog obrazovanja, a gotovo su svi (91%) iskazali spremnost dodatno se obrazovati (formalno ili neformalno) ukoliko bi im to povećalo mogućnosti zaposlenja. Isto tako, većina (82%) planira nastaviti školovanje, ali samo manji dio njih (28%) spreman je pohađati večernje škole i slične programe s ciljem stjecanja dodatnih kvalifikacija.

Tablica 7. Odgovor na pitanje „Jeste li u posljednjih 6 mjeseci radili posao za plaću?“

Rad u zadnjih 6 mjeseci		
	N	%
Da	62	13,2
Ne	415	86,8
UKUPNO	477	100,0

Tablica 7. prikazuje da je u posljednjih 6 mjeseci za plaću radilo 13,2% mladih. Pretežno se radi o honorarnim poslovima, radu preko student servisa, učeničkoj praksi i sezonskom radu, pri čemu učenička praksa često nije plaćena.

Tablica 8. Stavovi mladih o zaposlenju u/izvan struke (u postotcima)

	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Ukoliko ne nađem posao u struci, voljan/a sam prihvatiti slabije plaćeni posao.	11,41%	13,49%	25,10%	36,10%	13,90%
Prihvatio/la bih posao izvan svoje struke.	3,61%	4,67%	17,20%	37,37%	37,15%
Teško je pronaći posao u mojoj struci.	19,46%	23,43%	29,71%	17,15%	10,25%
Zadovoljan/a sam mogućnostima zaposlenja u struci.	8,26%	9,96%	32,84%	31,36%	17,58%
Zadovoljan/a sam mogućnostima napredovanja u struci.	3,18%	6,36%	26,91%	38,98%	24,58%

Tablica 9. Stavovi mladih o zaposlenju u/izvan struke

	N	AS	SD
Ukoliko ne nađem posao u struci, voljan/a sam prihvatiti slabije plaćeni posao.	482	3,28	1,198
Prihvatio/la bih posao izvan svoje struke.	471	4,00	1,028
Teško je pronaći posao u mojoj struci .	478	2,75	1,240
Zadovoljan/a sam mogućnostima zaposlenja u struci.	472	3,40	1,136
Zadovoljan/a sam mogućnostima napredovanja u struci.	472	3,75	0,998

Indeks: AS – aritmetička sredina uzorka, SD – standardna devijacija

Stavovi vezani uz zaposlenje su ambivalentni pretežno zbog toga što je najviše ispitanika/ca (49%) zadovoljno mogućnošću zaposlenja u struci dok je, s druge strane, visok postotak (33%) onih koji su indiferentni ili nemaju jasno formiran stav vezan uz mogućnost zapošljavanja. Tek 18% ispitanika/ica je nezadovoljno mogućnostima zapošljavanja. 50% ispitanika/ca je spremno prihvatiti slabije plaćen posao izvan struke, ili 74% njih koji su općenito spremni prihvatiti posao izvan svoje struke, naspram 24 % onih koji nisu spremni prihvatiti slabije plaćen posao i 9% onih koji nisu spremni prihvatiti posao izvan struke. Veći broj ispitanika/ica (42%) smatra kako nije teško pronaći posao unutar njihove struke, dok je 49% zadovoljno mogućnostima zaposlenja u struci. Uz 18% ispitanika/ca koji/e nisu zadovoljni/e mogućnostima zaposlenja u struci je i 28% onih koji smatraju da je teško pronaći posao u njihovoj struci. Također, čak je 64% ispitanika/ica zadovoljno mogućnostima napredovanja u njihovoj struci, naspram 9% onih koji su nezadovoljni.

Tablica 10. Stavovi mladih o „zapošljivosti“ (u postotcima)

	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Školovanje mi nudi potrebna znanja i vještine za rad u struci.	3,82%	4,46%	16,14%	36,09%	39,49%
Želim nastaviti školovanje jer smatram da ću imati bolje plaćeni posao.	3,96%	2,29%	10,42%	25,00%	58,33%
Veću mogućnost za zapošljavanje imaju ljudi s dobrim „vezama“ i poznanstvima.	2,29%	1,25%	9,56%	22,66%	64,24%
Ne bih prihvatio/la posao preko „veze“.	41,72%	23,06%	23,69%	6,71%	4,82%
Obrazovanje predstavlja temeljni preduvjet za zaposlenje.	1,66%	5,20%	12,89%	30,15%	50,10%

Tablica 11. Stavovi mladih o „zapošljivosti“

	N	AS	SD
Školovanje mi nudi potrebna znanja i vještine za rad u struci.	471	4,03	1,039
Želim nastaviti školovanje jer smatram da ću imati bolje plaćeni posao.	480	4,31	1,019
Ne bih prihvatio/la posao preko „veze“.	477	2,10	1,162
Veću mogućnost za zapošljavanje imaju ljudi s dobrim „vezama“ i poznanstvima.	481	4,45	0,889
Obrazovanje predstavlja temeljni preduvjet za zaposlenje.	481	4,22	0,970

Indeks: AS – aritmetička sredina uzorka, SD – standardna devijacija

Najveći broj ispitanika/ica (75%) smatra da im školovanje nudi potrebna znanja i vještine potrebne za obavljanje posla u struci, te 80% obrazovanje vidi kao temeljni preduvjet za zaposlenje. 83% ih želi nastaviti školovanje jer smatra da će tako imati veću plaću. Svega 3% ispitanika/ca smatra da „veze“ ne igraju ulogu prilikom zaposlenja, naspram 77% onih koji nedvojbeno smatraju da veće šanse za zaposlenje imaju oni „s vezama“, a sukladno tome,

svoga 12% ispitanika/ica smatra da ne bi prihvatili posao preko „veze“ dok neosporna većina od 65% smatra da bi prihvatili posao preko „veze“.

3.1.3. Zdravstvena zaštita i reprodukcijsko zdravlje

Tablica 12. Prikaz korištenja elemenata zdravstvene zaštite

ZDRAVSTVO			
	Da	Ne	Ne znam
Imate li zdravstveno osiguranje?	84,41%	4,37%	11,23%
Imate li dopunsko zdravstveno osiguranje?	47,38%	18,45%	34,17%
Imate li obiteljskog/u liječnika/cu (opće prakse)?	71,10%	16,01%	12,89%
Imate li vlastitog/u zubara/icu?	88,98%	8,52%	2,50%
Imate li vlastitog/u ginekologa/inju? (žene)	30,86%	64,00%	5,14%

O samim razlozima postavljanja ovih pitanja u anketu više se može naći u raspravi, međutim, iz priloženog je vidljivo da je prisutno poprilično neznanje i neinformiranost srednjoškolaca/ki i studenata/ica o osnovnoj zdravstvenoj zaštiti što proizlazi iz toga da 47% ispitanika/ca odgovora da imaju dopunsko zdravstveno osiguranje, ali je visok postotak (34%) onih koji ne znaju imaju li ga ili ne. Slično se odnosi i na obvezno zdravstveno osiguranje gdje 4% nema, a 11% ne zna ima li sklopljenu policu osiguranja. Također, 13% ispitanika/ca ne zna ima li liječnika opće prakse, ali zato svega 2 % ne zna ima li zubara. Zanimljivo je, stoga, da ispitanici/ce u većem postotku izjavljuju da imaju zubara (89%) nego liječnika opće prakse (71%). Naspram toga, samo 31% djevojaka ima ginekologa/inju.

Tablica 13. Učestalost posjećivanja liječnika/ce opće prakse i stomatologa/inje

Kod liječnika/ce opće prakse redovito (barem 1 godišnje) koristim mogućnost sistematskog pregleda.		
	N	%
Da	154	32,2
Ne	248	51,8
Nisam znao/la da postoji ta mogućnost	77	16,1
UKUPNO	479	100,0
Zubara/icu posjećujem:		
	N	%
Nikad	16	3,3
Kod prve naznake problema	150	31,2
Samo kada bol ne prestaje duže vremena	83	17,3
Redovito	232	48,2
UKUPNO	481	100,0

Tablica 13. pokazuje kako više od polovice (51,8%) ispitanika/ca ne obavlja sistematske preglede kod liječnika/ce opće prakse, a 16,1 % nije niti upoznato s tom mogućnošću, međutim, gotovo polovica (48,2%) ih redovito odlazi na preglede kod stomatologa/inje.

Tablica 14. Seksualna aktivnost mladih

Jeste li seksualno aktivni?		
	N	%
Da	233	48,5
Ne	247	51,5
UKUPNO	480	100,0

Tablica 15. Prikaz dobi stupanja u seksualne odnose i broj dosadašnjih partnera/ica

	N	C	D	AŠ	SD
S koliko godina ste stupili u prvi spolni odnos?	225	16	16	15,24	4,495
Koliko ste do sada imali seksualnih partnera?	206	2	1	2,29	2,144

Indeks: N – frekvencija, AŠ – aritmetička sredina uzorka, SD – standardna devijacija, C – medijan, D – mod (dominantna vrijednost)

Tablice 14. i 15. pokazuju kako je gotovo polovica (48, 5%) ispitanika/ca seksualno aktivna. Najčešća dob za stupanje u prvi spolni odnos je 16 godina, te sve tri mjere centralne tendencije ukazuju na dob od 16 godina kao ključnu za početak seksualne aktivnosti. U prosjeku, seksualno aktivni mladi imali su dva/dvije seksualna/e partnera/ice.

Tablica 16. Navike koje utječu na zdravlje

NAVIKE		
	Da	Ne
Bavite li se aktivno sportom?	40,50%	59,50%
Konzumirate li duhanske proizvode?	49,89%	50,11%
Konzumirate li alkohol?	76,92%	23,08%
Konzumirate li druga opojna sredstva?	14,23%	85,77%

Tablica 16. vrlo direktno pokazuje kako se 59,5 % mladih ne bavi sportom, pola njih (49,89%) ih konzumira duhanske proizvode, a čak 76,92% alkohol. 14,23% ih konzumira različite vrste drugih opojnih sredstava.

3.1.4. Aktivno sudjelovanje mladih u društvu, civilno društvo i volontiranje

Tablica 17. Mladi u civilnom društvu i politici

	DA	NE
Jeste li član/ica političke stranke?	3,68%	96,32%
Jeste li član/ica neke udruge?	9,54%	90,46%
Jeste li ikada volontirali?	32,61%	67,39%
Jeste li ikada sudjelovali na nekom prosvjedu?	24,46%	75,54%

Tablica 18. Stavovi mladih o spuštanju granice prava glasa na 16 godina starosti

Smatrate li da je potrebno uvesti aktivno pravo glasa na izborima osobama od 16 godina?		
	N	%
Da	144	30,0
Ne	199	41,5
Ne znam	136	28,5
UKUPNO	479	100,0

Iz Tablice 17. primjećujemo kako je 4% ispitanika/ca aktivno u nekoj političkoj stranci. Samo je 10% mladih aktivno u nekoj vrsti udruge ili organizacije civilnog društva. 32% ispitanika/ca je u jednom trenutku svog života volontiralo ili još uvijek volontira, dok je 24% njih sudjelovalo u nekom prosvjedu. Također, većina ispitanika/ca (41, 5%) smatra da ne treba spustiti dobnu granicu prava glasa na 16 godina.

Tablica 19. Percepcija suradnje mladih s Gradom (u postocima)

Položaj mladih					
	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Grad podupire mlade i njihove djelatnosti.	12,08%	19,17%	50,42%	14,79%	3,54%
Grad podupire osnivanje i rad udruga mladih.	8,96%	14,58%	49,17%	21,46%	5,83%

Mladima nije omogućen prostor za njihove aktivnosti.	10,42%	16,88%	34,58%	23,13%	15,00%
Mladi imaju utjecaj na kulturnu scenu Zadra.	9,87%	12,39%	38,03%	29,41%	10,29%
Mladi imaju utjecaj na oblikovanje lokalne politike.	23,90%	22,01%	41,30%	9,22%	3,56%

Tablica 20. Percepcija suradnje mladih s Gradom

	N	AS	SD
Grad podupire mlade i njihove djelatnosti.	480	2,79	0,959
Grad podupire osnivanje i rad udruga mladih.	480	3,01	0,977
Mladima nije omogućen prostor za njihove aktivnosti.	480	3,15	1,181
Mladi imaju utjecaj na kulturnu scenu Zadra.	476	3,18	1,093
Mladi imaju utjecaj na oblikovanje lokalne politike.	477	2,47	1,062

Indeks: N – frekvencija, AS – aritmetička sredina uzorka, SD – standardna devijacija

Tablice 19. i 20. pokazuju kako velik dio ispitanika/ca (50%) iskazuje neutralan stav prema potpori Grada mladima, tj. ne ulaze u procjene o tome daje li Grad potporu mladima i njihovim aktivnostima, dok po pitanju prostora za mlade prevladavaju nešto negativniji stavovi, odnosno 38% smatra da mladima nije omogućen prostor za njihove aktivnosti, naspram 28% onih koji smatraju suprotno. Zanimljivo je da ispitanici/e, s jedne strane (39%), vide da postoji utjecaj mladih na kulturnu scenu u gradu, ali vrlo mali broj njih (13%) smatra da mladi imaju utjecaj na oblikovanje lokalne politike.

3.1.5. Kultura mladih i slobodno vrijeme

Tablica 21. Slobodno vrijeme mladih kroz čestinu aktivnosti (u postotcima)

<i>Slobodno vrijeme provodim:</i>	Dnevno	Nekoliko puta tjedno	Nekoliko puta mjesečno	Nekoliko puta godišnje	Nikada
za računalom	76,94%	15,30%	4,19%	2,52%	1,05%
na društvenim mrežama	65,68%	17,37%	7,63%	4,03%	5,30%
igrajući video igre	15,11%	14,26%	22,77%	15,32%	32,55%
gledajući TV	68,78%	16,88%	7,59%	4,22%	2,53%
čitajući knjige	13,63%	15,72%	30,40%	19,50%	20,75%

čitajući časopise	12,82%	30,67%	29,41%	15,55%	11,55%
baveći se sportom	20,63%	27,58%	20,42%	15,79%	15,58%
volontirajući	0,63%	1,06%	4,86%	23,47%	69,98%
na koncertima	2,10%	3,78%	32,98%	51,89%	9,24%
u kinu	2,95%	4,84%	41,47%	44,00%	6,74%
posjećujući galerije, muzeje i izložbe	0,63%	0,63%	9,92%	35,86%	52,95%
u kazalištu	0,21%	1,06%	6,55%	30,23%	61,95%
družeci se u kafiću	52,21%	27,16%	14,11%	4,00%	2,53%
u noćnim klubovima	6,54%	24,47%	44,09%	10,76%	14,14%
na otvorenim mjestima	32,07%	31,86%	24,89%	8,02%	3,16%
u knjižnici	6,30%	17,44%	31,93%	21,85%	22,48%
baveći se umjetnošću	8,00%	7,79%	8,84%	16,84%	58,53%
u vjerskoj instituciji	3,98%	16,98%	34,17%	22,64%	22,22%

Tablica 22. Slobodno vrijeme mladih kroz čestinu aktivnosti

<i>Slobodno vrijeme provodim:</i>	N	AS	SD
za računalom	477	1,35	0,769
na društvenim mrežama	472	1,66	1,121
igrajući video igre	470	3,36	1,441
gledajući TV	474	1,55	0,979
čitajući knjige	477	3,18	1,303
čitajući časopise	476	2,82	1,187
baveći se sportom	475	2,78	1,356
volontirajući	473	4,61	0,690
na koncertima	476	3,62	0,789
u kinu	475	3,47	0,812
posjećujući galerije, muzeje i izložbe	474	4,40	0,744
u kazalištu	473	4,53	0,686
družeci se u kafiću	475	1,77	1,001
u noćnim klubovima	474	3,01	1,087
na otvorenim mjestima	474	2,18	1,069
provodim u knjižnici	476	3,37	1,188
baveći se umjetnošću	475	4,10	1,303
u vjerskoj instituciji	477	3,42	1,127

Indeks: N – frekvencija, AS – aritmetička sredina uzorka, SD – standardna devijacija

Možemo primijetiti kako mladi najviše vremena provode uz računalo/na društvenim mrežama, te uz televizor i druženjem u kafićima. Nakon toga slijede sportsko-rekreativne aktivnosti te čitanje časopisa i knjiga. Najmanje zastupljene su kulturno-umjetničke aktivnosti, od posjeta galerijama i kazalištima, do vlastitog stvaralaštva.

Tablica 23. Zadovoljstvo mladih ponuđenim sadržajima i infrastrukturom u gradu Zadru

<i>Zadar ima dovoljno:</i>	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Uglavnom se slažem
igrališta i sportskih dvorana	7,31%	12,53%	26,93%	39,46%
sportskih klubova i udruga	5,66%	11,11%	29,77%	40,88%
glazbenih koncerata	17,09%	23,84%	31,86%	20,68%
umjetničkih izložbi	9,81%	19,21%	44,68%	19,21%
kulturnih manifestacija	8,77%	14,82%	40,71%	27,35%
festivala	12,53%	20,46%	35,28%	25,68%
umjetničkih radionica	9,60%	23,59%	45,93%	15,03%
internet portala za mlade	12,55%	19,25%	30,54%	21,55%
mjesta za izlazak za mlade	20,88%	19,62%	17,95%	24,43%
<i>Zadar ima dovoljno:</i>		N	AS	SD
igrališta i sportskih dvorana		479	3,40	1,099
sportskih klubova i udruga		477	3,44	1,030
glazbenih koncerata		474	2,76	1,155
umjetničkih izložbi		479	2,95	1,029
kulturnih manifestacija		479	3,12	1,046
festivala		479	2,92	1,096
umjetničkih radionica		479	2,84	0,990
internet portala za mlade		478	3,09	1,244
mjesta za izlazak za mlade		479	2,97	1,401

Indeks: N – frekvencija, AS – aritmetička sredina uzorka, SD – standardna devijacija

Dok se većina srednjoškolaca/ki i studenata/ica slaže s tim da grad Zadar ima dovoljan broj sportskih sadržaja (igrališta, dvorana, sportskih udruga i klubova) , mišljenja su podijeljena oko ostalih sadržaja u gradu Zadru. Ipak, najviše ispitanika/ica (40,93%) ističe kako Zadru nedostaje glazbenih koncerata.

3.2. Statistički testovi

Iako i jedne i druge svrstavamo u mlade, srednjoškolci/ke i studenti/ce mogu se promatrati i kao dvije različite društvene skupine (Ilišin, 1999). Shodno tome, proveli smo odgovarajuće statističke testove, te ustanovili niz značajnih razlika između studenata/ica i srednjoškolaca/ki.

Tablica 24. Usporedba učenika/ca i studenata/ica s obzirom na želju za nastavkom školovanja

			Nastavit ću školovanje ako budem imao financijske mogućnosti.		Ukupno
			Da	Ne	
Status	Učenik/ca	N	284	76	360
		%	78,9%	21,1%	100,0%
	Student/ica	N	111	8	119
		%	93,3%	6,7%	100,0%

Tablica 25. Usporedba učenika/ca i studenata/ica s obzirom na volju za dodatno obrazovanje

			Voljan/a sam se dodatno obrazovati za zanimanje s kojim mogu dobiti posao.		Ukupno
			Da	Ne	
Status	Učenik/ca	N	314	31	345
		%	91,0%	9,0%	100,0%
	Student/ica	N	110	9	119
		%	92,4%	7,6%	100,0%

Tablica 26. Usporedba učenika/ca i studenata/ica s obzirom na spremnost pohađanja večernje škole

			Pohađao/la bih večernju školu i program stjecanja novih kvalifikacija.		Ukupno
			Da	Ne	
Status	Učenik	N	89	267	356
		%	25,0%	75,0%	100,0%
	Student	N	43	76	119
		%	36,1%	63,9%	100,0%

Provedbom hi-kvadrat testova, na temelju gore prikazanih kontingencijskih tablica, ustanovili smo statistički značajne razlike (uz granicu rizika od 5%) između studenata/ca i učenika/ca u svim ispitivanim varijablama, osim u iskazanoj volji za dodatno obrazovanje

kojim bi mogli dobiti posao. Studenti/ce su u statistički značajno većem broju već pohađali neki oblik dodatnog obrazovanja (njih 50%, gotovo dvostruko više nego učenika/ca), te ih je više koji žele nastaviti školovanje i koji su spremni pohađati večernju školu.

Tablica 27. Usporedba učenika/ca i studenata/ica s obzirom na prethodno dodatno obrazovanje

			Sudjelovao/la sam u nekoj formi obrazovanja koji nije vezan za instituciju škole ili fakulteta.		Ukupno
			Da	Ne	
Status	Učenik	N	104	257	361
		%	28,8%	71,2%	100,0%
	Student	N	63	56	119
		%	52,9%	47,1%	100,0%

Provedbom t-testa ustanovili smo statistički značajne razlike u prosječnim rezultatima studenata/ica i učenika/ca na svim ispitivanim varijablama. Pri tome su učenici/e zadovoljniji mogućnostima zaposlenja i napredovanja, kao i osposobljavanjem za rad koje im pruža obrazovanje, dok su manje spremni od studenata/ica prihvatiti i slabije plaćeni posao ako se ne zaposle u struci.

Tablica 28. Usporedba učenika/ca i studenata/ica u stavovima vezanim uz zaposlenje

	Status	N	AS	t
Ukoliko ne nađem posao u struci, voljan/a sam prihvatiti slabije plaćeni posao.	Učenik/ca	363	3,18	-3,129*
	Student/ica	119	3,57	
Zadovoljan/a sam mogućnostima zaposlenja u struci.	Učenik/ca	355	3,52	3,991*
	Student/ica	117	3,04	
Zadovoljan/a sam mogućnostima napredovanja u struci.	Učenik/ca	354	3,86	4,114*
	Student/ica	118	3,43	
Školovanje mi nudi potrebna znanja i vještine za rad u struci.	Učenik/ca	353	4,14	4,218*
	Student/ica	118	3,69	

Index: N- frekvencija, AS – aritmetička sredina, t-vrijednost, * - razlika je statistički značajna uz granicu rizika od 5%

Tablica 29. Usporedba učenika/ca i studenata/ica s obzirom na dostupnost zdravstvenog osiguranja

			Imate li zdravstveno osiguranje?			Ukupno
			Da	Ne	Ne znam	
Status	Učenik/ca	N	291	20	51	362
		%	80,4%	5,5%	14,1%	100,0%
	Student/ica	N	115	1	3	119
		%	96,6%	0,8%	2,5%	100,0%

**Tablica 30. Usporedba učenika/ca i studenata/ica s obzirom na dostupnost
Dopunskog zdravstvenog osiguranja**

			Imate li dopunsko zdravstveno osiguranje?			Ukupno
			Da	Ne	Ne znam	
Status	Učenik/ca	N	117	84	157	358
		%	32,7%	23,5%	43,9%	100,0%
	Student/ica	N	109	4	6	119
		%	91,6%	3,4%	5,0%	100,0%

Provedbom hi-kvadrat testa, na temelju gore prikazanih kontingencijskih tablica, ustanovili smo statistički značajne razlike (uz granicu rizika od 5%) u raspodjeli svih odgovora vezanih uz pokrivenost zdravstvenim osiguranjem. Dok su studenti/ce na sva tri pitanja odgovorili potvrdno u iznimno velikom broju, kod učenika/ca primjećujemo dosta velik broj odgovora *ne znam* i *ne*. Pri tome je uputnije pretpostaviti da i velik broj onih koji su odgovorili *ne* u stvari *ne zna*, nego da, primjerice, gotovo polovica srednjoškolaca/ki nema dopunsko zdravstveno osiguranje. Drugim riječima, ove statistički značajne razlike prije svjedoče o razlikama studenata/ica i učenika/ca u informiranosti, nego o razlikama u raširenosti zdravstvene skrbi.

Tablica 31. Usporedba učenika/ca i studenata/ica s obzirom na liječnika/cu opće prakse

			Imate li obiteljskog/u liječnika/cu (opće prakse)?			Ukupno
			Da	Ne	Ne znam	
Status	Učenik/ca	N	237	68	57	362
		%	65,5%	18,8%	15,7%	100,0%
	Student/ica	N	105	9	5	119
		%	88,2%	7,6%	4,2%	100,0%

Tablica 32. Usporedba učenika/ca i studenata/ica s obzirom na seksualnu aktivnost

			Jeste li seksualno aktivni?		Ukupno
			Da	Ne	
Status	Učenik/ca	N	152	209	361
		%	42,1%	57,9%	100,0%
	Student/ica	N	81	38	119
		%	68,1%	31,9%	100,0%

Tablica 33. Usporedba učenika/ca i studenata/ica s obzirom na bavljenje sportom

			Bavite li se aktivno sportom?		Ukupno
			Da	Ne	
Status	Učenik/ca	N	167	194	361
		%	46,3%	53,7%	100,0%
	Student/ica	N	27	91	118
		%	22,9%	77,1%	100,0%

Tablica 34. Usporedba učenika/ca i studenata/ica s obzirom na konzumaciju duhanskih proizvoda

			Konzumirate li duhanske proizvode?		Ukupno
			Da	Ne	
Status	Učenik/ca	N	185	172	357
		%	51,8%	48,2%	100,0%
	Student/ica	N	52	66	118
		%	44,1%	55,9%	100,0%

Tablica 35. Usporedba učenika/ca i studenata/ica s obzirom na konzumaciju alkohola

			Konzumirate li alkohol?		Ukupno
			Da	Ne	
Status	Učenik/ca	N	270	92	362
		%	74,6%	25,4%	100,0%
	Student/ica	N	100	19	119
		%	84,0%	16,0%	100,0%

Provedbom hi-kvadrat testa, uz granicu rizika od 5%, statistički značajnu razliku nismo ustanovili jedino kod učestalosti pušenja. Tablice 33., 34. i 35. pokazuju kako su studenti/ce u većem broju seksualno aktivni, te da ih više konzumira alkohol i druga opojna sredstva, nego što je to slučaj kod učenika/ca. Nasuprot tome, bavljenje sportom znatno je više zastupljeno među učenicima/ama.

Tablica 36. Usporedba učenika/ca i studenata/ica s obzirom

			Konzumirate li druga opojna sredstva?		Ukupno
			Da	Ne	
Status	Učenik/ca	N	53	306	359
		%	14,8%	85,2%	100,0%
	Student/ica	N	15	104	119
		%	12,6%	87,4%	100,0%

Tablica 37. Usporedba učenika/ca i studenata/ica s obzirom na članstvo u udrugama

			Jeste li član/ica neke udruge?		Ukupno
			Da	Ne	
Status	Učenik/ca	N	31	317	348
		%	8,9%	91,1%	100,0%
	Student/ica	N	14	101	115
		%	12,2%	87,8%	100,0%

Tablica 38. Usporedba učenika/ca i studenata/ica s obzirom na volontiranje

			Jeste li ikada volontirali?		Ukupno
			Da	Ne	
Status	Učenik/ca	N	114	234	348
		%	32,8%	67,2%	100,0%
	Student/ica	N	37	77	114
		%	32,5%	67,5%	100,0%

Provedbom hi-kvadrat testova na raspodjelama prikazanim u tablicama 36.-38., ustanovili smo statistički značajnu razliku jedino na pitanju jesu li ikada sudjelovali u nekom prosvjedu, dok je članstvo u udrugama i volonterski rad podjednako zastupljen i kod učenika/ca i kod studenata/ica.

Tablica 39. Usporedba učenika/ca i studenata/ica s obzirom na sudjelovanje u prosvjedima

			Jeste li ikada sudjelovali na nekom prosvjedu?		Ukupno
			Da	Ne	
Status	Učenik/ca	N	64	285	349
		%	18,3%	81,7%	100,0%
	Student/ica	N	50	65	115
		%	43,5%	56,5%	100,0%

Provedbom t-testa ustanovili smo da se prosječni rezultati učenika/ca i studenata/ica razlikuju kod percepcije potpore koju Grad pruža udrugama mladih, te dostupnosti prostora za aktivnosti mladih, pri čemu su percepcije učenika/ca pozitivnije od onih studenata/ica.

Tablica 40. Usporedba učenika/ca i studenata/ica u stavovima o položaju mladih

	Status	N	AS	t
Grad podupire mlade i njihove djelatnosti.	Učenik/ca	362	2,82	1,402
	Student/ica	118	2,68	
Grad podupire osnivanje i rad udruga mladih.	Učenik/ca	362	3,08	2,813*
	Student/ica	118	2,79	
Mladima nije omogućen prostor za njihove	Učenik/ca	362	3,06	-3,060*

aktivnosti.	Student/ica	118	3,44	
Mladi imaju utjecaj na kulturnu scenu Zadra.	Učenik/ca	358	3,16	-0,575
	Student/ica	118	3,23	
Mladi imaju utjecaj na oblikovanje lokalne politike.	Učenik/ca	359	2,44	-0,807
	Student/ica	118	2,53	

Index: N- frekvencija, AS – aritmetička sredina, t-vrijednost, * - razlika je statistički značajna uz granicu rizika od 5%

3.3. Rezultati anketnog istraživanja: prigodni uzorak mladih na tržištu rada

3.3.1. Socioekonomski status

Tablica 41. Primarni izvor prihoda

Izvor prihoda		
	N	%
Honorarni posao	15	10,4
Posao	96	66,7
Financiraju me roditelji/skrbnici	24	16,7
Bračni partner/ica	2	1,4
Ostalo	7	4,9
UKUPNO	146	100,0

Tablica 42. Vrsta radnog odnosa zaposlenih ispitanika/ica

<i>Zaposlen/a sam:</i>	N	%
Na neodređeno vrijeme	56	54,9
Na određeno vrijeme	30	29,4
Sezonski	5	4,9
Honorarno	4	3,9
Radim „na crno“	7	6,9
UKUPNO	102	100,0

Tablica 43. Prikaz ukupnih mjesečnih prihoda

Mjesečni prihodi		
	N	%
Do 1000 kuna	29	20,9
1001 do 3000 kuna	46	33,1
3001 do 6000 kuna	56	40,3
6001 do 9000 kuna	8	5,8
9001 i više	0	0,0
UKUPNO	145	100,0

Tablica 44. Procjena dovoljnosti raspoloživih prihoda za podmirenje vlastitih potreba

Imam dovoljno novca za svoje potrebe.		
	N	%
Uopće se ne slažem	28	19,4
Uglavnom se ne slažem	35	24,3
Niti se slažem niti se ne slažem	33	22,9
Uglavnom se slažem	34	23,6
U potpunosti se slažem	14	9,7
UKUPNO	144	100,0

Financijsko stanje ispitanika/ca, kao i njihovo zadovoljstvo vlastitom financijskom situacijom vidljivo je iz Tablica 41.-44., koje pokazuju da je primarni izvor prihoda ove skupine ispitanika/ca neka vrsta zaposlenja; u najvećem broju slučajeva to je posao (66,7%) ili pak honorarni posao (10,4%), dok se prihodi 91,4 % ispitanika/ca se nalaze u okviru do 6000 kuna. Prihodi 54% ispitanika/ca ne prelaze 3000 kuna mjesečno, veći je i postotak onih (20,9%) kojima mjesečni prihodi iznose svega do 1000 kuna. Unatoč visokom postotku zaposlenih ovog uzorka, prevladava nezadovoljstvo vlastitom financijskom situacijom (43,7%), kroz koju ne mogu zadovoljiti svoje novčane potrebe.

3.3.2. Obrazovanje i zapošljavanje

Tablica 45. Neformalni i formalni oblici obrazovanja

OBRAZOVANJE		
	DA	NE
Sudjelovao/la sam u nekoj formi obrazovanja koji nije vezan za instituciju škole ili fakulteta (strani jezici, informatički tečajevi i sl.).	41%	59%
Nastavit ću školovanje ako budem imao/la financijskih mogućnosti.	49%	51%
Pohađao/la bih večernju školu i program stjecanja novih kvalifikacija.	60%	40%
Voljan/a sam se dodatno obrazovati za zanimanje s kojim mogu dobiti posao.	84%	16%

Nešto manje od polovice ispitanika/ca već je sudjelovalo u nekim oblicima neformalnog obrazovanja (41%), dok ih većina (80%) istovremeno pokazuje volju za sudjelovanjem u dodatnim oblicima obrazovanja kako bi imali više mogućnosti dobiti posao, te ih je 60% voljno pohađati večernju školu i slične programe ne bi li stekli nove kvalifikacije. Zanimljivo je da je čak polovica ispitanika/ca zainteresirana za nastavak formalnog školovanja kada bi imali/e riješeno financijsko pitanje.

Tablica 46. Odgovor na pitanje „Jeste li u posljednjih 6 mjeseci radili posao za plaću?“

Rad u zadnjih 6 mjeseci		
	N	%
Da	115	79,3
Ne	30	20,7
UKUPNO	145	100,0

Tablica 47. Poslodavac zaposlenih ispitanika/ca

Zaposlen/a sam:	N	%
U vlastitoj tvrtki/obrtu/biznisu	8	7,8
U državnoj firmi/sluzbi	16	15,7
U privatnoj tvrtki/obrtu/biznisu	73	71,6
Ostalo	5	4,9
UKUPNO	102	100,0

Tablice 46. i 47. pokazuje kako je 79,3% ispitanika/ca obavljalo neku vrstu posla za plaću u zadnjih šest mjeseci, dok je poslodavac trenutno zaposlenih osoba u najvećem broju slučajeva (71,6%) privatna tvrtka/obrt/biznis. 15,7% ispitanika/ca zaposleno je u državnoj službi, a 7,8% samozaposleno.

Tablica 48. Odgovor na pitanje „Jeste li prijavljeni/e na Hrvatski zavod za zapošljavanje?“

	N	%
Da	39	79,6
Ne	10	20,4
UKUPNO	49	100,0

Tablica 49. Raširenost metoda i tehnika aktivnog traženja posla nezaposlenih osoba

<i>Kako bih pronašao/la posao:</i>	Da	Ne
koristim uslugu individualnog/grupnog savjetovanja u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje	6,16%	93,84%
šaljem životopis potencijalnim poslodavcima	13,01%	86,99%
čitam oglase u novinama	20,55%	79,45%
čitam oglase na internetu	22,60%	77,40%
pratim oglase na radiju	5,48%	94,52%
ne radim ništa od navedenog	4,11%	95,89%
radim nešto drugo	2,74%	97,26%

Tablica 48. odnosi se na nezaposlene osobe (i ostale tražitelje posla), od koji je njih 79,6% prijavljeno na Hrvatski zavod za zapošljavanje, dok 20,4% ispitanika/ca traži posao na neke druge načine, ali nisu prijavljeni na zavod ili usluge koje se nude na Hrvatskom zavodu za zapošljavanje ne zadovoljavaju njihove potrebe. Nadalje, Tablica 49. ukazuje na to da se među nabrojanim metodama i tehnikama aktivnog traženja zaposlenja ispitanici/e najčešće služe čitanjem oglasa na internetu (22,60%) i u novinama (20,55%), dok ih 13,01% pristupa potencijalnom poslodavcu slanjem životopisa. Rezultati pokazuju kako ispitanici/e najrjeđe prate oglase na radiju (5,48%), a mali je postotak (6,16) i onih koji iskorištavaju usluge individualnog/grupnog savjetovanja koje im pruža Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Tablica 50. Stavovi mladih o zaposlenju u/izvan struke (u postotcima)

	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Ukoliko ne nađem posao u struci, voljan/a sam prihvatiti slabije plaćeni posao.	4,79%	8,22%	21,23%	31,51%	34,25%
Teško je pronaći posao u mojoj struci.	4,83%	8,28%	26,90%	29,66%	30,34%
Zadovoljan/a sam mogućnostima zaposlenja u struci.	28,97%	29,66%	24,14%	14,48%	2,76%
Zadovoljan/a sam mogućnostima napredovanja u struci.	20,42%	26,06%	32,39%	16,20%	4,93%
Prihvatio/la bih posao izvan svoje struke.	1,39%	8,33%	12,50%	32,64%	45,14%

Tablica 51. Stavovi mladih o zaposlenju u/izvan struke

	N	AS	SD
Ukoliko ne nađem posao u struci, voljan/a sam prihvatiti slabije plaćeni posao.	146	3,82	1,137
Teško je pronaći posao u mojoj struci.	145	3,72	1,127
Zadovoljan/a sam mogućnostima zaposlenja u struci.	145	2,32	1,124
Zadovoljan/a sam mogućnostima napredovanja u struci.	142	2,59	1,131

Indeks: AS – aritmetička sredina uzorka, SD – standardna devijacija

Iz Tablica 50. i 51. vidljivo je da je 66% ispitanika/ca voljno prihvatiti slabije plaćeni posao, naspram tek 13% koji nisu spremni prihvatiti slabije plaćeni posao unatoč nezaposlenosti. 60% ispitanika/ca smatra da je teško pronaći posao u njihovoj struci, 59% ih je nezadovoljno mogućnostima zaposlenja u struci, a 46 % ih je nezadovoljno mogućnostima napredovanja u struci.

Tablica 52. Stavovi mladih o „zapošljivosti“ (u postotcima)

	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Školovanje mi nudi potrebna znanja i vještine za rad u struci.	12,06%	15,60%	26,95%	31,91%	13,48%
Želim nastaviti školovanje jer smatram da ću imati bolje plaćeni posao.	12,41%	15,17%	40,00%	15,86%	16,55%
Veću mogućnost za zapošljavanje imaju ljudi s dobrim „vezama“ i poznanstvima.	0,69%	1,38%	8,97%	26,21%	62,76%

Ne bih prihvatio/la posao preko „veze“.	40,00%	25,52%	20,00%	11,72%	2,76%
Obrazovanje predstavlja temeljni preduvjet za zaposlenje.	8,22%	16,44%	41,10%	17,81%	16,44%

Tablica 53. Stavovi mladih o „zapošljivosti“

	N	AS	SD
Školovanje mi nudi potrebna znanja i vještine za rad u struci.	141	3,19	1,213
Želim nastaviti školovanje jer smatram da ću imati bolje plaćeni posao.	145	3,09	1,213
Ne bih prihvatio/la posao preko „veze“.	145	2,12	1,146
Veću mogućnost za zapošljavanje imaju ljudi s dobrim „vezama“ i poznanstvima.	145	4,49	0,774
Obrazovanje predstavlja temeljni preduvjet za zaposlenje.	146	3,18	1,143

Indeks: AS – aritmetička sredina uzorka, SD – standardna devijacija

Ispitanici/e izjašnjavaju kako su poznanstva i „veza“ najvažniji faktor pri natjecanju za radno mjesto (čak 89%), a većina njih (66%) izražava da bi i prihvatila posao koji je „namješten“ u njihovu korist. Istodobno, nešto manje od polovice (45%) ispitanika/ica smatra da ih je njihovo školovanje dobro pripremiilo za rad u struci, međutim, najveći postotak ispitanika/ca je neodlučan po pitanju povezanosti između obrazovanja i zaposlenja, te svega 34% njih smatra da je obrazovanje preduvjet zaposlenju.

3.3.3. Zdravstvena zaštita i reprodukcijsko zdravlje

Tablica 54. Prikaz korištenja elemenata zdravstvene zaštite

ZDRAVSTVO			
	Da	Ne	Ne znam
Imate li zdravstveno osiguranje?	93,84%	3,42%	2,74%
Imate li dopunsko zdravstveno osiguranje?	53,42%	34,93%	11,64%
Imate li obiteljskog/u liječnika/cu (opće prakse)?	85,62%	10,96%	3,42%
Imate li vlastitog/u zubara/icu?	87,67%	8,22%	4,11%
Imate li vlastitog/u ginekologa/inju? (žene)	81,82%	18,18%	0%

U Tablici 54. može se vidjeti kako većina ispitanika/ca iskorištava svoja prava unutar sustava zdravstvene zaštite, pri čemu gotovo svi ispitanici/ce (94%) imaju primarno zdravstveno osiguranje, a više od 80% ima vlastitog liječnika/cu opće prakse, stomatologa/inju te ginekologa/inju. Iako ih nešto više od polovice (53%) ima i dopunsko

zdravstveno osiguranje, čak trećina ispitanika/ca ga nema (35%), dok iznenađuje podatak da čak 12% njih ne zna imaju li dopunsko zdravstveno osiguranje ili nemaju.

Tablica 55. Učestalost posjećivanja liječnika/ce opće prakse i stomatologa/inje

Kod liječnika/ce opće prakse redovito (barem 1 godišnje) koristim mogućnost sistematskog pregleda.		
	N	%
Da	29	20,0
Ne	77	53,1
Nisam znao/la da postoji ta mogućnost	39	26,9
UKUPNO	145	100,0
Zubara/icu posjećujem:		
	N	%
Nikad	22	15,2
Kod prve naznake problema	54	37,2
Samo kada bol ne prestaje duže vremena	34	23,4
Redovito	35	24,1
UKUPNO	145	100,0

Rezultati pokazuju da manje od trećine ispitanika/ca (20%) redovito obavlja sistematski pregled kod liječnika/ce opće prakse, a veći je broj (26,9%) i onih koji nisu ni upućeni da ta mogućnost postoji. Što se tiče odlazanja na pregled kod stomatologa/inje, svega 24,1% ispitanika/ca čini to redovito, a više od trećine (37,2%) odlazi na pregled tek uslijed pojave nekog stomatološkog problema.

Tablica 56. Seksualna aktivnost mladih

Jeste li seksualno aktivni?		
	N	%
Da	130	90,3
Ne	14	9,7
UKUPNO	144	100,0

Tablica 57. Prikaz dobi stupanja u seksualne odnose i broj dosadašnjih partnera/ica

	N	C	D	AS	SD
S koliko godina ste stupili u prvi spolni odnos?	121	17	16	16,79	1,765
Koliko ste do sada imali seksualnih partnera/ica?	110	4	3	5,51	6,291

Indeks: N – frekvencija, AS – aritmetička sredina uzorka, SD – standardna devijacija, C – medijan, D – mod (dominantna vrijednost)

Tablice 56. i 57. ukazuju na to da je preko 90% ispitanika/ca seksualno aktivno te da su prvo seksualno iskustvo imali u prosjeku sa 17 godina, dok je najčešća dob prvog stupanja u spolni odnos 16 godina. Ispitanici/ce su u prosjeku imali od 3 do 5 seksualnih partnera/ica.

Tablica 58. Navike koje utječu na zdravlje

NAVIKE		
	Da	Ne
Bavite li se aktivno sportom?	33,79%	66,21%
Konzumirate li duhanske proizvode?	72,73%	27,27%
Konzumirate li alkohol?	84,72%	15,28%
Konzumirate li druga opojna sredstva?	23,97%	76,03%

Iz priložene je Tablice 58. vidljivo kako se samo 33,79% mladih bavi sportom, odnosno 66,21% mladih iz ove skupine se ne bavi sportom, međutim, čak ih 72,73% puši cigarete, a 84,72% konzumira alkohol. Također, 23,97% ove grupe mladih konzumira neka druga opojna sredstva izuzev alkohola i cigareta.

3.3.4. Aktivno sudjelovanje mladih u društvu, civilno društvo i volontiranje

Tablica 59. Mladi u civilnom društvu i politici

	DA	NE
Jeste li član/ica političke stranke?	20,14%	79,86%
Jeste li član/ica neke udruge?	23,19%	76,81%
Jeste li ikada volontirali?	44,60%	55,40%
Jeste li ikada sudjelovali na nekom prosvjedu?	31,65%	68,35%

Tablica 60. Stavovi mladih o spuštanju granice prava glasa na 16 godina starosti

Smatrate li da je potrebno uvesti aktivno pravo glasa na izborima osobama od 16 godina?		
	N	%
Da	26	17,8
Ne	67	45,9
Ne znam	53	36,3
UKUPNO	146	100,0

Iako je gotovo polovica ispitanika/ca (45%) sudjelovala u nekoj vrsti volontiranja, velika većina ispitanika/ca (77%) ne pristupa udrugama. 20% ispitanih ostvaruje članstvo u nekoj političkoj stranci. Istodobno, uglavnom se izjašnjavaju protiv spuštanja granice prava glasa na 16 godina, međutim, više od trećine (36,3%) nema mišljenje o tome.

Tablica 61. Percepcija suradnje mladih s Gradom (u postotcima)

Položaj mladih					
	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Grad podupire mlade i njihove djelatnosti.	32,17%	21,68%	35,66%	7,69%	2,80%
Grad podupire osnivanje i rad udruga mladih.	25,17%	27,97%	33,57%	9,79%	3,50%
Mladima nije omogućen prostor za njihove aktivnosti.	5,00%	10,71%	22,86%	34,29%	27,14%
Mladi imaju utjecaj na kulturnu scenu Zadra.	18,31%	19,01%	34,51%	22,54%	5,63%
Mladi imaju utjecaj na oblikovanje lokalne politike.	35,92%	17,61%	29,58%	11,97%	4,93%

Tablica 62. Percepcija suradnje mladih s Gradom

	N	AS	SD
Grad podupire mlade i njihove djelatnosti.	143	2,27	1,082
Grad podupire osnivanje i rad udruga mladih.	143	2,38	1,074
Mladima nije omogućen prostor za njihove aktivnosti.	140	3,68	1,133
Mladi imaju utjecaj na kulturnu scenu Zadra.	142	2,78	1,155
Mladi imaju utjecaj na oblikovanje lokalne politike.	142	2,32	1,218

Indeks: N – frekvencija, AS – aritmetička sredina uzorka, SD – standardna devijacija

Tablice 61. i 62. pokazuju ukupno nezadovoljstvo mladih svojim položajem, pogotovo kada je riječ o utjecaju na oblikovanje lokalne politike gdje 54% ispitanika/ca smatra da mladi nemaju nikakvog utjecaja, odnosno njihova percepcija suradnje mladih s Gradom je uglavnom negativna. 54% smatra da Grad ne podupire mlade i njihove aktivnosti, 53% smatra

da Grad ne podupire osnivanje i rad udruga mladih, a čak 61% smatra da mladima nije omogućen prostor za rad.

3.3.5. Kultura mladih i slobodno vrijeme

Tablica 63. Prikaz iskorištavanja slobodnog vremena mladih kroz aktivnosti (u postotcima)

<i>Slobodno vrijeme provodim:</i>	Dnevno	Nekoliko puta tjedno	Nekoliko puta mjesečno	Nekoliko puta godišnje	Nikada
za računalom	69,66%	24,83%	4,83%	0%	0,69%
na društvenim mrežama	51,39%	31,25%	9,72%	2,08%	5,56%
igrajući video igre	12,50%	20,14%	15,97%	22,22%	29,17%
gledajući TV	54,48%	33,10%	6,21%	4,14%	2,07%
čitajući knjige	11,64%	20,55%	22,60%	28,77%	16,44%
čitajući časopise	13,70%	25,34%	41,10%	15,75%	4,11%
baveći se sportom	11,64%	23,97%	21,92%	29,45%	13,01%
volontirajući	2,05%	0,68%	2,05%	36,99%	58,22%
na koncertima	0,69%	4,14%	13,79%	71,72%	9,66%
u kinu	0%	4,83%	35,17%	54,48%	5,52%
posjećujući galerije, muzeje i izložbe	0%	1,37%	11,64%	50,00%	36,99%
u kazalištu	0%	1,38%	2,76%	44,83%	51,03%
družeci se u kafiću	39,73%	45,21%	13,01%	1,37%	0,68%
u noćnim klubovima	2,74%	14,38%	50,00%	28,77%	4,11%
na otvorenim mjestima	16,44%	35,62%	30,82%	15,07%	2,05%
u knjižnici	3,45%	7,59%	34,48%	33,10%	21,38%
baveći se umjetnošću	7,59%	5,52%	10,34%	20,69%	55,86%
u vjerskoj instituciji	0%	2,05%	15,07%	41,10%	41,78%

Tablica 64. Prikaz iskorištavanja slobodnog vremena mladih kroz aktivnosti

<i>Slobodno vrijeme provodim:</i>	N	AS	SD
za računalom	145	1,37	0,645
na društvenim mrežama	144	1,79	1,077
igrajući video igre	144	3,35	1,407
gledajući TV	145	1,66	0,922
čitajući knjige	146	3,18	1,263
čitajući časopise	146	2,71	1,024
baveći se sportom	146	3,08	1,235
volontirajući	146	4,49	0,763
na koncertima	145	3,86	0,666

u kinu	145	3,61	0,670
posjećujući galerije, muzeje i izložbe	146	4,23	0,702
u kazalištu	145	4,46	0,623
družeci se u kafiću	146	1,78	0,775
u noćnim klubovima	146	3,17	0,825
na otvorenim mjestima	146	2,51	1,005
provodim u knjižnici	145	3,61	1,015
baveći se umjetnošću	145	4,12	1,250
u vjerskoj instituciji	146	4,23	0,777

Indeks: N – frekvencija, AS – aritmetička sredina uzorka, SD – standardna devijacija

Svoje slobodno vrijeme mladi najvećim dijelom iskorištavaju na računalo (70% njih to čini dnevno, a 25% nekoliko puta tjedno) i društvenim mrežama (51% ih koristi dnevno, dok ih 31% to čini nekoliko puta tjedno), gledajući televiziju (54% dnevno, a 33% nekoliko puta tjedno) ili družeci se u kafiću s prijateljima/cama (40% dnevno i 45% nekoliko puta tjedno). Nešto rjeđe slobodno vrijeme provode i na otvorenim mjestima, čitajući časopise ili baveći se sportskim aktivnostima, dok se iznimno mali broj ispitanika/ca bavi kulturno-umjetničkim aktivnostima, primjerice odlaskom u kazalište (čak polovica ih nikada ne ide u kazalište), galerije i muzeje (37% ih nikada ne posjećuje), češće od nekoliko puta godišnje.

Tablica 65. Zadovoljstvo mladih ponuđenim sadržajima i infrastrukturom u gradu Zadru

<i>Zadar ima dovoljno:</i>	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
igrališta i sportskih dvorana	11,81%	16,67%	24,31%	31,94%	15,28%
sportskih klubova i udruga	7,69%	18,18%	32,17%	25,17%	16,78%
glazbenih koncerata	20,28%	24,48%	31,47%	20,28%	3,50%
umjetničkih izložbi	14,69%	20,98%	38,46%	22,38%	3,50%
kulturnih manifestacija	13,99%	20,28%	35,66%	23,78%	6,29%
festivala	20,28%	30,77%	32,17%	14,69%	2,10%
umjetničkih radionica	18,06%	22,92%	43,75%	13,89%	1,39%
internet portala za mlade	17,36%	27,08%	31,25%	20,14%	4,17%
mjesta za izlazak za mlade	32,64%	30,56%	20,14%	13,19%	3,47%
<i>Zadar ima dovoljno:</i>		N	AS	SD	
igrališta i sportskih dvorana		144	3,22	1,237	
sportskih klubova i udruga		143	3,25	1,166	
glazbenih koncerata		143	2,62	1,125	
umjetničkih izložbi		143	2,79	1,061	
kulturnih manifestacija		143	2,88	1,116	
festivala		143	2,48	1,040	

umjetničkih radionica	144	2,58	0,986
internet portala za mlade	144	2,67	1,109
mjesta za izlazak za mlade	144	2,24	1,148

Indeks: N – frekvencija, AŠ – aritmetička sredina uzorka, SD – standardna devijacija

Mladi su uglavnom zadovoljni ponudom sportskih sadržaja u gradu, pri čemu ih se 32% uglavnom slaže, a 15% se u potpunosti slaže da ima dovoljno igrališta i dvorana, dok ih 25% smatra da uglavnom ima dovoljno sportskih klubova i udruga u gradu Zadru, a 17% se u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom. Međutim, nezadovoljni su prvenstveno s ponudom mjesta za izlazak za mlade gdje se 33% izjašnjava kako se u potpunosti ne slažu da ih ima dovoljno i 31% koji se uglavnom ne slažu te je visok i postotak onih koji smatraju da u Zadru nedostaje festivala u gradu Zadru te umjetničkih radionica.

4. Rasprava

4.1. Obrazovanje i zapošljavanje

Rezultati istraživanja ukazuju na važnost kontinuiranog praćenja i rada na politikama usmjerenim prema mladima kako bi im se omogućilo ravnopravno sudjelovanje u društvu. Mladi su sve marginaliziraniji u društvenoj sferi što može biti utjecaj jednako društvenih granica koje su stvorene oko njih kao i njihovog vlastitog povlačenja, odnosno samomarginaliziranja. Primjećuje se nezadovoljstvo u svim sferama javnog i privatnog počevši od zaposlenja i obrazovanja što se kasnije proširuje na njihovu političku participaciju, kulturne i druge aktivnosti i rizična ponašanja te manifestira u načinima provođenja slobodnog vremena.

Ne iznenađuje podatak da su glavni izvori prihoda mladih koji se nalaze u sustavu redovnog školovanja roditelji ili skrbnici, te da su jedini drugi značajniji izvori prihoda stipendija i rad preko student servisa. Visina mjesečnih prihoda ove grupe mladih je pretežno do 1000 kn (62,8%), što istodobno većina smatra da zadovoljava njihove potrebe, dok je manji broj onih koji nisu zadovoljni svojim приходima. Bez obzira na ovu pozitivnu percepciju vlastitog financijskog stanja većine ispitanika/ca, nezanemariva grupa od 19% mladih ovakva primanja ne smatra dovoljnim za zadovoljenje vlastitih potreba. Budući da ovi mladi pretežno žive u kućanstvu s roditeljima i skrbnicima vjerojatno je kako im mjesečni prihodi pokrivaju potrebe vezane uz dokolicu i slobodno vrijeme, dok se njihovi roditelji ili skrbnici brinu za široki spektar ostalih životnih potreba, od zadovoljenja njihovih osnovnih potreba (prehrana), preko financijskih izdvajanja za obrazovanje, do hobija i ostalog.

S druge strane, mladi koji su ušli na tržište rada primarno se financiraju iz neke vrste zaposlenja, pri čemu su primanja 40,3% ispitanika/ca do 6000 kuna. Treba imati na umu, da jedna trećina (33,1%) njih ima primanja manja od 3000 kuna, a visok je postotak (20,9%) onih čiji prihodi ne prelaze 1000 kuna mjesečno. Od ukupnog broja zaposlenih, svega ih je 54,6% stalno zaposleno dok su ostali zaposleni na određeno, rade honorarno ili „na crno“. Odnosno, gotovo je pola mladih koji su tek ušli na tržište rada ili su tu već neko dulje vrijeme u stanju stalne nesigurnosti za vlastitu egzistenciju. Sasvim je razumljivo da ova grupa mladih, koja je tek preuzela ulogu odrasle osobe i počinje skrbiti za sebe i svoju obitelj (70,3% ih je u braku), ovakva primanja smatra nedostatnim za zadovoljenje vlastitih potreba, te izražavaju nezadovoljstvo svojom novčanom situacijom.

Obje grupe mladih iskazuju pragmatičnu orijentaciju prema konačnom cilju obrazovanja, odnosno zaposlenju, te su se voljni dodatno obrazovati (91% mladih koje se još uvijek nalaze u sustavu obrazovanja i 84% mladih na tržištu rada) ukoliko će im nova znanja omogućiti zaposlenje. Jednako tako, obje grupe mladih (82% mladih koji se još uvijek obrazuju i 49% mladih na tržištu rada) iskazuju visoku želju za nastavkom obrazovanja, te bi, kada bi im to financijska situacija omogućila, nastavili školovanje.

Upravo zbog specifične situacije mladih koji su zaposleni ili u potrazi za poslom iznenađuje visoka želja za nastavkom školovanja kada bi njihovo financijsko pitanje bilo riješeno. Odnosno, iznenađuje broj onih mladih koji su iz potrebe za poboljšanjem financijske situacije i nemogućnosti pokrivanja troškova školovanja napustili obrazovni sustav ili odustali od svojih planova. Neki od čimbenika demokratizacije obrazovanja su dostupnost obrazovanja i odnos između radnog mjesta i diplome. Ti su indikatori prema ovom istraživanju krenuli u negativnom smjeru, odnosno, dostupnost obrazovanja je pod velikim utjecajem financijskih mogućnosti dok stupanj obrazovanja istovremeno ne garantira radno mjesto. Veliki broj obje grupe mladih (35% i 45%) je do sada već sudjelovalo u nekom obliku neformalnog obrazovanja kao što su tečajevi, radionice, škole stranih jezika i slično, te iskazuju volju za dodatnim usavršavanjem.

Općenito govoreći, primjetno je da mladi u sustavu redovnog školovanja iskazuju optimističnije stavove vezane uz mogućnosti budućeg zaposlenja i napredovanja, dok mladi koji su se već suočili s tržištem rada u 60% slučajeva smatraju kako je teško pronaći posao u njihovoj struci, te su u jednakom omjeru nezadovoljni mogućnostima zaposlenja i napredovanja u struci, a spremni su (78% njih) prihvatiti bilo koji posao kako bi si osigurali egzistenciju bez obzira na plaću određenog radnog mjesta. Ista razlika u stavovima iskazuje se i po pitanju preduvjeta za zaposlenje gdje mladi u redovnom školovanju kao glavni preduvjet zaposlenja vide obrazovanje, za razliku od mladih suočenih s tržištem rada, koji su skeptičniji prema obećanjima koja proizlaze iz obrazovanja. Jedinu konsenzus među ove dvije grupe jest slaganje oko toga da „veze“ igraju glavnu ulogu u zaposlenju i predstavljaju najveću prednost na tržištu rada te bi i sami prihvatili „namješteni“ posao. Iako ovakvi rezultati ne moraju nužno odražavati stvarno stanje na tržištu rada, zasigurno upućuju na nezadovoljstvo mladih te su indikator potrebe preispitivanja sustava zapošljavanja (Potočnik, 2006).

Provedbom odgovarajućih statističkih testova, ustanovili smo niz značajnih razlika između studenata/ica i srednjoškolaca/ki u polju obrazovanja. Tako su studenti/ce u znatno većem broju već sudjelovali u nekom obliku dodatnog obrazovanja nego srednjoškolci/ke, a i više ih je zainteresirano za nastavak obrazovanja i stjecanje dodatnih znanja. Možemo

pretpostaviti kako sveučilište, osim što privlači one srednjoškolce/ke koji/e žele nastaviti obrazovanje, pruža više poticaja i mogućnosti za dodatno obrazovanje nego što je slučaj u srednjih školama. S druge strane, utvrdili smo i kako su učenici/e zadovoljniji svojom strukovnim vještinama koje stječu u obrazovanju nego studenti/ce, te da su manje spremni na prihvaćanje slabije plaćenog posla ukoliko ne pronađu posao u struci, što je i očekivano s obzirom na određenu razliku u zrelosti između ove dvije grupe. Nažalost, čini se da je uz to sazrijevanje vezan i pad optimizma kod mladih glede mogućnosti za zaposlenje i napredovanje u struci.

4.2. Zdravstvena zaštita i reproduktivno zdravlje

Nacionalni program obuhvaća ciljeve i mjere koji se trebaju postići kako bi se skupini mladih omogućio što veći stupanj zdravstvene zaštite, bez obzira radi li se o primarnom i dopunskom zdravstvenom osiguranju, o informiranosti o uslugama i pravima koje svaka osoba u Hrvatskoj može iskoristiti unutar zdravstvenog sustava, ili pak o iznimno bitnom segmentu edukacije mladih o zdravlju i tzv. rizičnim ponašanjima, koje dugotrajno mogu utjecati na psihički i društveni razvoj osobe.

Pitanja vezana uz primarnu zdravstvenu zaštitu, prije svega ona o osnovnom i dopunskom zdravstvenom osiguranju postavljena su kako bi se iskristaliziralo pitanje informiranosti mladih o njihovim zdravstvenim pravima. Trenutni zakonski okvir omogućuje svima primarnu zdravstvenu zaštitu, bez obzira na stupanj školovanja ili statusa na tržištu rada, što *a priori* pretpostavlja kako bi svi ispitanici/ce trebali biti zdravstveno osigurani/e. Međutim, istraživanje pokazuje da unatoč tome što je većina mladih svjesna obveznog i dopunskog osiguranja, velik je broj onih koji nisu upoznati u to imaju li ga uopće i onih koji odgovoraju kako ga nemaju. Odnosno, kod mladih u sustavu redovnog školovanja posebno je iznenađujući stupanj neupućenosti u svoju situaciju te negativni odgovori na pitanje posjedovanja primarne i dopunske zdravstvene zaštite, budući da im ta prava pripadaju samom činjenicom njihovog redovnog školovanja.

Drugim riječima, rezultati upućuju na to da 53% ispitanika/ca nije dovoljno upoznato sa zdravstvenim pravima koja im se pružaju i zdravstvenim sustavom općenito što nadalje može upućivati na nezainteresiranost za vlastitu situaciju. Provedbom hi-kvadrat testa ustanovili smo statistički značajnu razliku između studenata/ica i učenika/ca pri čemu su se učenici/e u iznimno većem broju od studenata/ica izjašnjavali da ne znaju ili da nemaju neki

oblik skrbi. Međutim, kako ovaj uzorak obuhvaća srednjoškolce/ke i studente/ce, može se pretpostaviti kako razlog njihovog neznanja leži u prebacivanju odgovornosti za svoju zdravstvenu zaštitu na roditelje, od kojih se očekuje briga za birokratski dio ostvarivanja zdravstvene zaštite svoje djece. Što se tiče praktičnog dijela ostvarivanja prava, odnosno pitanja koje se odnosi na (ne)imanje liječnika/ce opće prakse, čak 16,01% mladih nema vlastitog/u liječnika/cu, a 12,89% ih nije sigurno ima li ga/ju ili nema.

Druga stvar koja se pojavljuje kao „neobična“ je i veliki postotak mladih na tržištu rada koji nemaju (34,93%) ili ne znaju posjeduju (11,64%) li dopunsko zdravstveno osiguranje, što je problematično s obzirom da su dužni samostalno se brinuti o ostvarivanju prava na dopunsko osiguranje te o samom uplaćivanju mjesečne participacije, bilo da se radi o zaposlenim ili nezaposlenim osobama. Također, visoki broj mladih nije upoznat s mogućnostima koje mogu ostvariti kod svog liječnika/ce, posebice kada je riječ o samostalno iniciranom sistematskom pregledu, stoga liječnika/cu posjećuju tek kada ih zdravstveni problemi onemogućavaju u obavljanju svakodnevnih poslova.

Ono što se zaključuje iz njihovih odgovora je zapravo poprilično visoka razina neinformiranosti vezana uz primarnu zdravstvenu zaštitu u kojoj polovina mladih nije svjesna niti upoznata sa svojim zdravstvenim pravima i mogućnostima. Ovakvi rezultati djelomično upućuju na njihovu neodgovornost prema pristupu zdravlju, no istodobno, problem može biti u načinima institucionalnog informiranja, pri čemu se očekuje aktivno informiranje osoba. Drugim riječima, osoba koja nastoji dobiti informaciju, mora ju sama potražiti, što je bitan faktor kod ostvarivanja dopunskog osiguranja, no još i bitniji ako se osvrnemo na ostvarivanje prava sistematskog pregleda kod liječnika/ce.

Očekivano, mladi iz prosječno starije grupe ispitanika/ca su većinom seksualno aktivni, dok su mladi u sustavu redovnog školovanja seksualno aktivni u nešto manje od polovice ispitanih. Dob stupanja u prvi spolni odnos kreće se između 16-17 godina, premda je veliki broj onih koji su u prvo seksualno iskustvo stupili prije te dobi. Zanimljivo je da odgovori srednjoškolaca/ki i studenata/ca ukazuju na nešto spuštenu granicu stupanja u prve seksualne aktivnosti (16 godina), što je godinu dana manje od prosjeka na razini Hrvatske koja su pokazala ranija istraživanja (Hiršl-Hećej i Štulhofer, 2001). Odgovori koje daju (ne)zaposlene osobe su u skladu s prijašnjim istraživanjima na razini Hrvatske kada je ta dob bila 17 godina, te ovi/e ispitanici/e ne iskaču iz ovog dobnog okvira. Uslijed nedostatka regionalnih podataka, trenutno nije moguće utvrditi dolazi li do trenda daljnjeg spuštanja ove granice ili se pak radi o tome da je dobná granica za ovo područje uvijek bila nešto niža od prosjeka. No, u svakom slučaju, radi se o pitanju na koje se potrebno posebno osvrnuti,

posebice kroz edukaciju o prevenciji spolno prenosivih bolesti i neplaniranih (i maloljetnih) trudnoća. Iako je i relativno velik broj učenika/ca seksualno aktivno (njih 42%), hi-kvadratom smo ustanovili da su studenti/ce ipak u značajno većem broju seksualno aktivni/e.

Uz spolno rizična ponašanja, Nacionalni program upućuje i na važnost drugih zdravstveno rizičnih ponašanja poput pušenja, alkoholiziranja i korištenja drugih opojnih supstanci. Obje grupe mladih ekstenzivno konzumiraju duhanske proizvode i alkohol, pri čemu je kod mladih na tržištu rada taj broj dodatno uvećan, dok je u nezanemarivim postotcima prisutna i konzumacija drugih opojnih sredstava. Provedbom testova ustanovili smo da studenti/ce u statistički značajnom većem broju konzumiraju alkohol i opojna sredstva, dok je pušenje podjednako zastupljeno kod obje grupe. Istovremeno, većina se ne bavi redovitim sportsko-rekreativnim aktivnostima. Ovo ukazuje na to da su kod zadarskih mladih u većoj mjeri prisutna zdravstveno, ali i društveno rizična ponašanja, posebice kada je riječ o konzumiranju ilegalnih opojnih sredstava, koja se još uvijek zakonski kazneno gone. Nadalje, viši postotci konzumiranja alkohola i duhana posebno su važni budući da su mladi često nesvjesni mogućih posljedica alkohola i pušenja za zdravlje i društvene odnose (Bouillet, 2008: 343). Iako mladi ne piju često kao odrasli, češće piju veće količine alkohola s ciljem opijanja što može biti posebno pogubno. Na alkoholna pića se u većini Europe, uključujući Hrvatsku, gleda kao na uobičajeni dio svakodnevnice i socijalno prihvatljivo sredstvo razvijanja ugodne atmosfere, međutim, ukoliko pijenje alkohola prijeđe u alkoholizam, stvara se težak oblik ovisnosti upravo zbog društvenog odobravanja konzumacije alkohola (Bouillet, 2008: 343).

4.3. Aktivno sudjelovanje mladih u društvu, civilno društvo i volontiranje

Uključenost mladih u politiku pokazatelj je njihovog ukupnog statusa u društvu, ali o političkoj participaciji ovisi i trenutni i budući razvoj društva (Ilišin, 2003: 45, 47). S druge strane, uključivanje u organizacije civilnog društva, prvenstveno udruge, kao i razvoj ove sfere, s jedne strane, pozitivno djeluje na položaj mladih, ali s druge strane, dodatno razvija demokratske temelje društva. Nacionalni program uključuje ciljeve i mjere koje bi ovaj pozitivni međuodnos ohrabrilo i dalje razvijalo, te omogućilo lakše uključivanje mladih generacija u lokalnu politiku, kao i civilna udruživanja. Dosadašnja istraživanja pokazuju kako postoji određena vrsta nepovjerenja prema politici pa tako i pasivnost mladih prema gotovo svim formama političke participacije, kao i pokušaji izražavanja alternativnih oblika

političnosti (Kestilla-Kekkonen, 2009 prema Gvozdanović, 2010: 465). U skladu s ovim, istraživanje je pokušalo obuhvatiti sudjelovanje mladih u politici, civilnim udruženjima, ali i druge oblike izražavanja političnosti poput prosvjedovanja te uključenosti mladih u razna volontiranja.

Rezultati idu u smjeru političke apatije pri čemu se mladi pretežno ne učlanjuju u političke stranke, dok ih je u prosvjedima sudjelovao nešto veći broj, a ova pasivnost prenosi se i u sferu ostvarivanja članstva u civilnim udruženjima. Nešto pozitivnije rezultate dobiva se iz njihove sklonosti volontiranju gdje nešto više od trećina sudjeluje ili je prije sudjelovala u volonterskom radu ako je riječ o ispitanicima/icama uključenim u tržište rada, ali i četvrtina onih koji su u sustavu obrazovanja. Rezultati ukazuju da se mladi kroz volontiranje jednim dijelom uključuju u rad civilnog društva (uz volontiranje kroz stručne prakse povezane sa školovanjem ili stjecanjem radnog iskustva), ali to većim dijelom čine na individualnoj razini, ne ulazeći u udruženja koja su nastala s jasno definiranim ciljem djelovanja.

Ipak, participacija mladih u ovim aktivnostima je pretežno niska za obje grupe mladih. Uz to, provedbom statističkih testova, ustanovili smo da nema razlika niti između studenata/ica i učenika/ca s obzirom na učestalost članstva u udrugama i volonterskog rada. Jedini oblik participacije koji je značajno zastupljeniji kod studenata/ica nego učenika/ca jest sudjelovanje u nekom prosvjedu, što možemo uvelike pripisati činjenici da je velika većina učenika/ca maloljetna. Prema Checkoway (Checkoway, 1998, prema Checkoway i dr., 2005: 1150), politička participacija mladih odvija se kroz proces sudjelovanja u odlukama i institucijama koje imaju utjecaja na njihove živote te na preuzimanje inicijative oko političkih problema koji ih se tiču. Istodobno, njihovo aktivno uključivanje zahtjeva da im „odrasli“ otvore put i omoguće takvo sudjelovanje i partnerstvo. Mlade je potrebno uputiti u proces demokracije i stvaranje politika kako bi ih se omogućilo ostvarivanje vlastitih ciljeva. Čini se da su mladi u Zadru na tragu onog što Ilišin (2003:53) identificira kao trostruki krug problema; nepovjerenje društva i političkih sudionika prema mladima, nepovjerenje mladih u društvo i političke sudionike te slaba suradnja između mladih i političkih institucija. Ovo nepovjerenje očituje se u stavovima obje grupe mladih koje su ujedinjene u mišljenju da u Zadru nedostaje prostora za djelovanja i aktivnosti mladih, odnosno da im lokalna vlast ne pruža dovoljno kako bi svoje (kreativne ili druge) aktivnosti proveli u djelo.

Međutim, sveopće nezadovoljstvo položajem mladih i suradnjom s lokalnim vlastima više je izraženo u mladima na tržištu rada, koji smatraju da mladima nije omogućen utjecaj na lokalnu politiku, da Grad ne surađuje s mladima, da ne daje podršku udrugama mladih te da nije omogućio mladima prostor za izražavanje. Valja dodati i da smo provedbom t-testa

ustanovili statistički značajne razlike učenika/ca i studenata/ica u percepciji potpore koju Grad pruža udrugama mladih i raspoloživosti prostora za mlade, pri čemu studenti/ce izražavaju negativnije stavove. S druge strane, nema razlika u percepciji utjecaja mladih na lokalnu politiku i kulturnu scenu grada.

Istovremeno smatraju da mladi imaju nešto za ponuditi i mogu utjecati na gradsku kulturnu scenu. Kako mladi smatraju da mogu gradu i drugim mladima ponuditi nešto novo, odnosno još različitih vrsta sadržaja, ovako negativni stavovi rezultat su nerazvijene komunikacije i partnerskih odnosa između skupine mladih i lokalnih vlasti, koja je u mogućnosti ponuditi im sredstva za ostvarivanje potencijalnih projekata, a koji bi unaprijedili ponudu sadržaja prvenstveno građanima/kama Zadra (ukoliko na Zadar gledamo kao turistički grad, tada i eventualnim mladim turistima/cama).

Mladi pokazuju jasnu želju za sudjelovanjem i utjecanjem na odluke koje se odnose na društvo u cjelini. Stoga postoji potreba za osnaživanjem i poticanjem mladih na aktivno sudjelovanje u društvu ne samo kroz participaciju u radu udruga i kroz volontiranje već i poticanjem aktivne participacije u formalnim političkim strukturama. Sudjelovanje i aktivno građanstvo znače osigurati „pravo, sredstvo, prostor, prigodu i potporu“ mladima kao bi se oni uključili u donošenje odluka i društveno korisne aktivnosti (Bouillet, 2006).

4.4. Kultura mladih i slobodno vrijeme

Kroz Nacionalni program posvećuje se pažnja slobodnom vremenu mladih, stavljajući naglasak na razvoj produktivnih i proaktivnih aspekata iskorištavanja slobodnog vremena mladih, ali i na postojeću infrastrukturu dostupnu mladima kroz koju imaju priliku aktivno djelovati. Isto tako, ciljevi programa pretpostavljaju smanjivanje eventualnih postojećih nesrazmjera u onome što mladi žele i očekuju, a nedostaje im, odnosno onoga za što nisu zainteresirani, a pruža im se u većim omjerima od potrebnih, kako bi se uspostavio optimalna ravnoteža. Slijedeći ove odrednice, istraživanje je obuhvatilo postojeće uzorke provođenja slobodnog vremena mladih, ali i percepciju dovoljnosti raznih sadržaja na području Zadra.

Najviše svog slobodnog vremena oba uzorka mladih provode uz računalo/na društvenim mrežama i uz televizor, a potom druženjem s prijateljima/icama u kafićima. Ovakvi rezultati ukazuju na porast važnosti računala i interneta kod mlade populacije, koje im omogućuje individualne oblike zabave, ali i daljnji kontakt s prijateljima/cama kroz komunikaciju preko društvenih mreža. Interakcija s prijateljima/cama u kafićima je visoko

zastupljena u obje skupine mladih što implicira važnost socijalizacije u krugu vršnjaka/inja pri održavanju identiteta mladih, međutim isto tako ukazuje na nedostatak adekvatnijih prostora okupljanja na kojem bi se ti isti identiteti mogli verificirati na alternativne načine. Druženje i učestalo provođenje vremena s vršnjacima u kafićima može se smatrati pasivnim, međutim, ukoliko to promatramo kroz okvir stvaranja i međusobnog dijeljenja potencijalno novih ideja i kritičkih uvida te kvalitete same interakcije sudionika/ca, postoji mogućnost da je njihovo druženje ipak na neki način aktivno. Socijaliziranje, kao integralni dio odrastanja, u suštini je pasivan proces, ali s aktivnim efektima, uz napomenu da je ove pretpostavke vrijedno dodatno istražiti.

Nadalje, ispitanici/e nešto rjeđe provode slobodno vrijeme i na otvorenim mjestima, čitajući časopise ili baveći se sportskim aktivnostima, dok se iznimno mali broj ispitanika/ca bavi kulturno-umjetničkim aktivnostima koje su i najmanje raširene među oba uzorka. Zanimljiv je podatak da je među skupinom srednjoškolaca/ki i studenata/ica veliki broj onih koji se izjašnjavaju da nikad ne čitaju knjige (20,75%) ili to čine tek nekoliko puta godišnje (19,50%), pogotovo s obzirom da srednjoškolski kurikulumi, a posebice visokoobrazovni programi upravo zahtijevaju aktivno iščitavanje literature, odnosno knjiga, kao preduvjet uspješnom školovanju. Ovakvi obrasci (ne)iskorištavanja slobodnog vremena, nastavljaju se na trend pasivnosti tijekom slobodnog vremena o kojem govori Ilišin (1999; 2002).

Svojim slobodnovremenskim aktivnostima mladi se Zadrani tako nastavljaju priključivati stalnom trendu povlačenja iz „svijeta odraslih“ u vlastite prostore poput kafića i klubova i zanemarivanjem drugih aktivnosti (Tomić-Koludrović i Leburić, 2001: 26). Više svog slobodnog vremena provode kroz druženje, zabavu i razonodu, u suprotnosti sa slobodnim vremenom utrošenim na intelektualno zahtjevnije aktivnosti što može dovesti do smanjenja kreativnih aktivnosti mladih (Ilišin, 2002).

Što se tiče brojnosti i kvalitete ponuđenih sadržaja u gradu, obje skupine mladih smatraju kako već postoji dovoljan broj sportskih sadržaja i događanja (uključujući sportske klubove i udruge). S druge strane, mladi na tržištu rada smatraju kako Zadru ponajviše nedostaje mjesta za izlazak za mlade, dok srednjoškolci/ke i studenti/ce smatraju kako je ponuda glazbenih koncerata u Zadru nedostatna. Također, obje skupine slažu se da nema dovoljno festivala. Zanimljivo je da smatraju da su umjetničke radionice potrebne gradu, a koje bi im jednim dijelom omogućile slobodan prostor u kojem bi došlo do ostvarivanja kreativnog potencijala mladih kao i njihovog osobnog izražaja.

Međutim, adekvatnije spoznaje o sadržajima potrebnih mladima zahtijevaju konzultiranje drugih istraživačkih metoda budući da su ankete opterećene ponuđenim

odgovorima i ne ostavljaju prostor za iskazivanje potreba i ideja. U tom će smislu za proširivanje spoznaja poslužiti izvještaj dijela istraživanja kroz koji su obavljene fokus grupe.

5. Preporuke

Pri izradi Programa djelovanja za mlade preporučamo da se posebna pažnja obrati na programe za informiranje, edukaciju i prevenciju jer su se takvi pristupi do sada pokazali najučinkovitijima. Istovremeno, prilikom izrade programa, bitno je stupiti i razvijati dijalog s mladima iz svih sfera društva te u njegovu realizaciju podjednako uključiti mlade kao i stručnjake/inje iz pojedinih područja koji mogu pomoći prilikom osmišljavanja i realizacije raznih potprograma i projekata koji će se predvidjeti programom.

Sfera zapošljavanja i obrazovanja ukorijenjena je u puno široj nacionalnoj sferi, stoga se teško može doći do brzih pomaka bez kontinuiranih procesa razvijanja u cijeloj Hrvatskoj. Međutim, bitno je imati na umu poziciju mladih u društvu i probleme s kojima se susreću, posebice visoki stupanj nezaposlenosti, te istovremeno informirati širu javnost o tim problemima, apelirati na razumijevanje i promišljanje ove problematike.

U području zdravstvene zaštite i reproduktivnog zdravlja, najvažnije je pristupiti problemu prevencije rizičnog ponašanja, odnosno staviti naglasak na informativne i preventivno-edukativne sadržaje, koji će obuhvatiti pitanja primarne zdravstvene zaštite i zdravstvenog sustava, jer se pokazalo kako su mladi nedovoljno informirani o pravima (i obvezama) koja proizlaze iz ovog sustava. Također, uslijed ranijeg stupanja mladih u seksualne aktivnosti, važno je educirati ih o kontracepciji te mogućim posljedicama poput spolno prenosivih bolesti i maloljetne trudnoće.

Također, preporučljivo je nastaviti aktivno djelovati prema lokalnoj samoupravi i inzistirati na uključivanje mladih u sve sfere političkog djelovanja - pojedinim gradskim tijelima, povjerenstvima, radnim grupama i slično, gdje je iznimno bitno da mladi čine određeni dio članstva i aktivno sudjeluju u aktivnostima tih tijela. Također, važno je koncentrirati se na građanske programe aktivizma, poticati volontiranje i edukacije te umrežavanje raznih udruga i mladih pojedinaca.

Na kulturu mladih i slobodno vrijeme potrebno je prije svega utjecati kroz ponudu raznih sadržaja izvan onih koji su im već ponuđeni, što bi se najlakše moglo ostvariti kroz sustavnu komunikaciju s mladima i udrugama mladih radi osmišljavanja projekata, događanja i akcija u koje bi se oni mogli uključiti, poticanje predlaganja njihovih ideja i aktivnog sudjelovanja u njihovoj realizaciji. Pri tom treba imati na umu različite financijske

mogućnosti i na određeni način osigurati sredstva za djelovanje u vlastitim programima za mlade.

6. Literatura

- Bežovan, Gojko (2003). „Zakonski, politički i kulturni okvir za razvoj civilnog društva u Hrvatskoj“, *Revija za socijalnu politiku*, 10 (1): 23-44.
- Bežovan, Gojko i Zrinščak, Siniša (2007). „Postaje li civilno društvo u Hrvatskoj čimbenikom društvenih promjena?“, *Revija za socijalnu politiku*, 14 (1): 1-27.
- Bouilett, Dejana (2006). „Socijalna politika: (ne)primjeren odgovor zajednice na potrebe mladih“, u: Vlasta Ilišin (ur.). *Mladi između želja i mogućnosti: položaj, problemi i potrebe mladih Zagrebačke županije*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, str. 165-234.
- Bouilett, Dejana (2008). „Slobodno vrijeme zagrebačkih studenata: prilika za hedonizam ili samoostvarenje“, *Sociologija i prostor*, 46 (3-4): 341-367.
- Checkoway, Barry, Allison Tanene i Montoya Colleen (2005). „Youth participation in public policy at the municipal level“, *Children and Youth Services Review*, (27): 1149-1163.
- Duda, Dean (2002). *Kulturalni studiji – ishodišta i problemi*. Zagreb: AGM.
- Gvozdanović, Anja (2010). „Some Indicators of Political Culture of University Students in Croatia“, *Sociologija i prostor*, 188 (3): 461–477.
- Hiršl-Hećej, V. i Štulhofer, A. (2001). „Urban Adolescents and Sexual Risk Taking“, *Coll. Antropol.*, 25 (1): 195–212.
- Ilišin, Vlasta (1999). *Mladi na margini društva i politike*. Zagreb: Alinea.
- Ilišin, Vlasta (2002). „Interesi i slobodno vrijeme mladih“, u: Vlasta Ilišin i Furio Radin (ur.). *Mladi uoči trećeg milenija*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, str. 269-302.
- Ilišin, Vlasta (2003). „Politička participacija mladih i politika prema mladima: Hrvatska u europskom kontekstu“, *Politička misao*, XL (3): 37-57.
- Ilišin, Vlasta (2006). „Mladi između želja i mogućnosti“, u: Vlasta Ilišin (ur.). *Mladi između želja i mogućnosti : položaj, problemi i potrebe mladih Zagrebačke županije*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
- Ilišin, Vlasta (2006). „Slobodno vrijeme i kultura mladih“, u: Vlasta Ilišin (ur.). *Mladi između želja i mogućnosti: položaj, problemi i potrebe mladih Zagrebačke županije*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, str. 299-330.
- Ilišin, Vlasta (2007). „Društveni status, problemi i budućnost mladih“, Vlasta Ilišin i Furio Radin (ur.). *Mladi: problem ili resurs*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, str. 39-83.

- Ilišin, Vlasta (2007). „Slobodno vrijeme i interesi mladih“, Vlasta Ilišin i Furio Radin (ur.). *Mladi: problem ili resurs*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, str. 179-201.
- Kuzman, Marina (2009). „Adolescencija, adolescenti i zaštita zdravlja“, *Medicus*, 18 (2): 155-172.
- Leburić, Anči; Tomić-Koludrović, Inga (1996). “Mladi danas: drugačiji ali isti”, *Društvena istraživanja*, 5-6 (25-26): 963–974.
- Ledić, Jasminka (2007). *Zašto (ne) volontiramo? Stavovi javnosti o volonterstvu*. Zagreb: Academy for Educational Development (AED).
- Mandel, Leslie A. i Qazilbash, Jasmine (2005). „Youth Voices as Change Agents: Moving Beyond the Medical Model in School-Based Health Center Practice“, *Journal of School Health*, 75 (7): 239-242.
- Mlinarević, Vesnica i Gajger, Vesna (2010). „Slobodno vrijeme mladih – prostor kreativnog djelovanja“, u Julijo Martinčić i Dubravka Hackenberger (ur.). *Međunarodna kolonija mladih Ernestinovo: 2003.-2008.: zbornik radova znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem*. Osijek : HAZU, Zavod za znanstveni i umjetnički rad, str. 43-58.
- Nacionalni program djelovanja za mlade od 2009. do 2013. godine, http://www.hzz.hr/DocSlike/Nacionalni_program_za_mlade_2009-2013.pdf, preuzeto 10.04.2011.
- Potočnik, Dunja (2006). „Obrazovni resursi i zapošljivost mladih“, u Vlasta Ilišin (ur.). *Mladi između želje i mogućnosti*. Zagreb, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 2007.
- Sakoman, Slavko, Raboteg-Šarić Zora i Kuzman, Marina (2002). „Raširenost zlouporabe sredstava ovisnosti među hrvatskim srednjoškolcima“, *Društvena istraživanja*, 2-3 (58-59): 311-334).
- Statistika Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=7574>, preuzeto 01. ožujak 2012.
- Štimac Radin, Helena (2002). „Rizici nezaposlenosti“, u Vlasta Ilišin i Furio Radin (ur.). *Mladi između želje i mogućnosti*. Zagreb, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 2007.
- Štulhofer, Aleksandar, Ajduković, Dean, Božićević, Ivana i Kufrin, Krešimir (2006). *HIV/AIDS i mladi - Hrvatska 2005: informiranost o HIV/AIDS-u, stavovi i seksualno ponašanje u nacionalnom uzorku mladeži (18-24)*. Zagreb: Hrvatski zavod za javno zdravstvo.

- Tomić-Koludrović, Inga (1999). „Skeptična generacija u protumodernizacijskom procesu“, *Politička misao*, 36 (3): 175-193.
- Tomić-Koludrović, Inga i Leburić, Anči (2001). *Skeptična generacija – Životni stilovi mladih u Hrvatskoj*. Zagreb: AGM.
- Vehovec, M. (2006). „Nezaposlenost mladih i problem njihove zapošljivosti“, *Revija za socijalnu politiku*, 13(1): 107-110.